

รายงานวิจัย

**การศึกษาชุมชนตำบลบางกะจะ เพื่อการพัฒนาความสัมพันธ์
ระหว่างเยาวชนกับชุมชน ตำบลบางกะจะ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี**

**มัทนา เหมชะญาติ
ปิ่นนเรศ กาศอุดม
และทีมวิจัยในพื้นที่**

วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี

สถาบันพระบรมราชชนก สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงสาธารณสุข

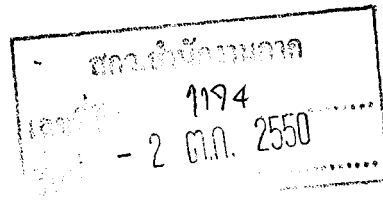
ได้รับสนับสนุนการทำวิจัยจาก

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงานภาค

กรกฎาคม 2550

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

การศึกษาชุมชนตำบลบางกะจะ เพื่อการพัฒนาความสัมพันธ์
ระหว่างเยาวชนกับชุมชน ตำบลบางกะจะ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี

ผู้วิจัยหลัก

มณฑนา เหมชะญาติ

ปิ่นนเรศ กาศอุดม

ทีมวิจัยในพื้นที่

เอนก ท่าม่วง

บรรยงค์ ผลอำพันธ์

อภิรักษ์ ประमाणผล

สำออง แผ่นผา

ปธาน เอมะนาวิน

วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี

สถาบันพระบรมราชชนก สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงสาธารณสุข

ได้รับสนับสนุนการทำวิจัยจาก

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงานภาค

ชุดโครงการพัฒนานักวิชาการเพื่อท้องถิ่น

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัยฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงด้วยดี ด้วยความกรุณาอย่างดียิ่งของ อาจารย์อ่อนนงก์ ทาม่วง ผู้อำนวยการสถานศึกษา โรงเรียนบางกะจะ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ที่อนุญาตให้ผู้วิจัยได้เข้าไปร่วมทำวิจัยกับกลุ่มยุวมัคคุเทศก์ ของโรงเรียน ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณอาจารย์บรรยงค์ ผลอำพันธ์ อาจารย์ผู้รับผิดชอบโครงการยุวมัคคุเทศก์ของโรงเรียน และคณาจารย์ของโรงเรียนบางกะจะทุกท่านที่อำนวยความสะดวกในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในการวิจัยครั้งนี้ ทำให้การดำเนินสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอขอบพระคุณ พระอาจารย์ลอย อาจารย์ปธาน เหมะนาวัน อาจารย์มนตรี พงษ์เจริญ อาจารย์รุ่งอรุณ ศักดิ์สมบูรณ์ กำนันสำออง แผ่นผา และผู้นำชุมชน ในตำบลบางกะจะ และตำบลเขาพลอยแหวน ที่เป็นผู้ให้ข้อมูลความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ โบราณสถาน และข้อมูลของชุมชน แก่กลุ่มเยาวชนและคณะผู้วิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการวิจัยครั้งนี้

ขอขอบคุณ ผศ.ไพโรจน์ แสงจันทร์ และคุณปัทมา ปรารักษ์พันธ์ ศูนย์ประสานงานวิจัย เพื่อพัฒนาท้องถิ่นภาคตะวันออก มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ที่ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ตลอดช่วงของการทำวิจัย

ขอขอบคุณ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงานภาค ที่สนับสนุนทุนในการทำวิจัยครั้งนี้

และที่สำคัญขอขอบคุณน้องๆ กลุ่มเยาวชนที่ร่วมในโครงการวิจัยนี้ทุกคนที่ให้ความร่วมมือ ทำให้การดำเนินการวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

มัทนา เหมชะญาติ
ปิ่นเรศ กาศอุดม

บทคัดย่อ

โครงการศึกษาชุมชนตำบลบางกะจะเพื่อพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างเยาวชนกับชุมชน ตำบลบางกะจะ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อรวบรวมข้อมูลของชุมชน ด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม วิถีชีวิตของคน และสถานการณ์ในปัจจุบันของตำบลบางกะจะ 2) เพื่อศึกษาการรับรู้และความเข้าใจของเยาวชนต่อเรื่องราวต่างๆ ในชุมชน 3) เพื่อพัฒนาความสัมพันธ์ของเยาวชนกับชุมชน และ 4) เพื่อหาแนวทางการจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ของเยาวชนที่มีต่อชุมชน โดยศึกษาที่ชุมชนบางกะจะ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี กลุ่มเยาวชนเป้าหมาย คือ กลุ่มยุวมัคคุเทศก์ของโรงเรียนบางกะจะ จำนวน 20 คน ในปีการศึกษา 2548 ขั้นตอนการดำเนินงานหลักๆ มีดังนี้ 1) ติดต่อประสานงานและชี้แจงวัตถุประสงค์ของโครงการกับผู้บริหารและอาจารย์ของโรงเรียนบางกะจะ 2) พุดคุยและสัมภาษณ์กลุ่มยุวมัคคุเทศก์ของโรงเรียนบางกะจะ 3) วางแผนการศึกษาชุมชนร่วมกับกลุ่มเยาวชน 4) ร่วมกับเยาวชนศึกษาชุมชนจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ทั้งที่เป็นสถานที่และบุคคลโดยการสนับสนุนช่วยเหลือจากผู้บริหารและอาจารย์ของโรงเรียนบางกะจะ 5) ผู้วิจัยและเยาวชนร่วมกันสรุปผลการเก็บข้อมูล 6) จัดนิทรรศการเผยแพร่ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาชุมชน 7) สรุปผลการศึกษาและสาระการเรียนรู้ที่ได้รับและจัดทำรายงานการศึกษา

จากการศึกษาในครั้งนี้ พบว่า ชุมชนบางกะจะเป็นชุมชนที่มีทุนทางสังคมมากและหลากหลาย ทั้งทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ ประเพณี และศิลปวัฒนธรรมต่างๆ ผลการดำเนินงานในภาพรวม สรุปได้ว่าโครงการนี้ช่วยพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างเยาวชนกลุ่มเป้าหมายและชุมชนได้ โดยความรู้สึกรักและภาคภูมิใจในชุมชนของเยาวชนเกิดจากการที่เยาวชนได้ศึกษาชุมชนอย่างกว้างขวางและลึกซึ้งมากขึ้น ซึ่งบางสิ่ง เยาวชนไม่ได้ให้ความสนใจมาก่อน และเมื่อมีผู้คนภายนอกมาเยี่ยมชม ให้ความสนใจในสิ่งต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชน เยาวชนได้เป็นผู้เผยแพร่หรือนำชม ก็ยิ่งส่งผลให้เยาวชนต้องการศึกษารายละเอียดต่างๆ ของชุมชนมากยิ่งขึ้น ซึ่งส่งผลต่อเนื่องทำให้เยาวชนเห็นคุณค่า รัก และหวงแหนสิ่งที่มีคุณค่าเหล่านี้ในชุมชนมากขึ้น

ผลการศึกษาครั้งนี้ บ่งชี้ว่าการเรียนรู้ และความรู้สึผูกพันกับชุมชน เกิดจากการที่ เยาวชนได้เรียนรู้จากสภาพการณ์จริง ดังนั้น การจัดการศึกษาควรมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกมิติ และมีความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมของชุมชน ซึ่งเป็นการยึดเหนี่ยวคนไว้กับชุมชน และนำไปสู่การเกิดองค์กรชุมชนที่มีความเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ต่อไป

คำสำคัญ : การศึกษาชุมชน เยาวชนกับชุมชน ชุมชนบางกะจะ

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
สารบัญ	ข
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามการวิจัย.....	2
วัตถุประสงค์ของ โครงการ.....	2
พื้นที่ที่ศึกษา.....	2
วิธีการดำเนินงาน.....	3
ผลที่คาดว่าจะได้รับ.....	3
2 บริบทชุมชน.....	4
ประวัติความเป็นมาของชุมชนบางกะจะ.....	4
ลักษณะทางกายภาพ.....	5
สภาพทางเศรษฐกิจและสังคม.....	6
ศาสนสถานและสถานที่สำคัญในตำบลบางกะจะ.....	8
วิถีชีวิตและประเพณีวัฒนธรรม.....	14
3 กระบวนการดำเนินงาน.....	23
4 ผลการดำเนินงาน.....	33
ส่วนที่ 1 ผลการเก็บข้อมูล.....	33
การพัฒนาความสัมพันธ์ความสัมพันธ์ระหว่างเยาวชนกับชุมชน.....	33
ส่วนที่ 2 ภาพรวมของผลการดำเนินงาน.....	38
ส่วนที่ 3 องค์ความรู้ที่ได้จากการดำเนินงาน.....	39
ส่วนที่ 4 แนวทางการจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ของเยาวชนที่มีต่อชุมชน.....	40
5 บทเรียนที่ได้จากการทำงาน.....	41
การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับผู้เข้าร่วม โครงการ.....	41
การเรียนรู้จากการดำเนินงาน.....	42
ข้อเสนอแนะ.....	42

สารบัญ (ต่อ)

เอกสารอ้างอิง.....	43
ประมวลภาพกิจกรรมดำเนินงานในแต่ละกิจกรรมในโครงการ.....	44
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	56

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความรู้และความเจริญของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542) แต่ในหลายทศวรรษที่ผ่านมา การศึกษาในระดับต่างๆ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นเพื่อการยกฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของตน เป็นผลให้ผู้เรียนมีความแปลกแยกจากสังคมและชุมชนเดิม หรือแม้แต่ครอบครัวของตนเอง ดังนั้น ในปัจจุบัน ประเทศไทยจึงจำเป็นต้องมีการปฏิรูปการศึกษา

การปฏิรูปการศึกษา มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาสังคม โดยใช้คนเป็นศูนย์กลางและยึดเหนี่ยวคนในสังคมเข้าด้วยกัน จนเกิดเป็นองค์กรชุมชนที่มีความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้ แต่การที่จะบรรลุเป้าหมายนี้ได้ นั้น การศึกษาต้องพัฒนาผู้เรียนในทุกมิติ ให้มีความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมในชุมชนที่เขาดำเนินชีวิตอยู่ มีความเข้าใจ มีความรักและผูกพันต่อชุมชนของตน โดยต้องอาศัยความร่วมมือของหลายฝ่าย เช่น สถานศึกษา ครอบครัว คนในชุมชน และองค์กรต่างๆ ในชุมชน เป็นต้น สำหรับกระบวนการจัดการศึกษาให้สอดคล้องและเกื้อกูลต่อการเรียนรู้และผูกพันกับชุมชนนั้น ต้องมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นเพื่อให้ นักเรียนได้เรียนรู้ชีวิตจริง สภาพเศรษฐกิจ และสังคมในท้องถิ่นของตน การเรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นของตนเองอย่างลึกซึ้ง จะช่วยให้ นักเรียนตระหนักถึงคุณค่า ให้ความสำคัญร่วมแรงร่วมใจในการพัฒนา และมีความผูกพันกับท้องถิ่นของตนเอง

ชุมชนตำบลบางกะจะ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี เป็นชุมชนที่มีความอุดมสมบูรณ์อย่างมาก ด้านทรัพยากร ธรรมชาติสำหรับการประกอบอาชีพ ประชาชนในชุมชนบางกะจะ สามารถประกอบอาชีพได้อย่างหลากหลาย ทั้งการเพาะปลูก การประมง และค้าขาย ด้านการเป็นแหล่งอัญมณี ตำบลบางกะจะเคยเป็นแหล่งอัญมณีที่มีชื่อเสียง เช่น บุษราคัม โกเมน มรกต และไพฑูริ ที่นิยมเรียกกันว่าเขี้ยวบางกะจะ ในชุมชนนี้ จึงมีช่างที่มีฝีมือในการเจียรนัยพลอยอยู่มาก นอกจากนั้น ตำบลบางกะจะยังเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงประวัติศาสตร์ที่มีคุณค่าอย่างยิ่ง สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ในชุมชนบางกะจะมีอยู่หลายแห่ง เช่น วัดพลับ ซึ่งเป็นวัดเก่าแก่ สร้างขึ้นเมื่อประมาณ พ.ศ. 2300 วัดพลับเป็นวัดที่สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ได้ทรงพักทัพก่อนเข้าตีเมืองจันทน์ได้สำเร็จและใช้เป็นฐานกำลังในการเตรียมทัพกลับไปตีกรุงศรีอยุธยา

คืนจากพม่าได้สำเร็จ ค่ายเนินวง เป็นเมืองที่สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2377 สมัยรัชกาลสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อเตรียมรับ ถ้ามีการโจมตีจากประเทศเวียดนาม ซึ่งมีกรณีพิพาทกับประเทศไทยในสมัยนั้น (หอสมุดแห่งชาติรัชสมัยคลาสิก จันทบุรี, 2533) นอกจากที่กล่าวมาแล้ว ในชุมชนบางกะจะยังมีโบราณสถานและโบราณวัตถุ ที่กรมศิลปากรขึ้นทะเบียนไว้แล้วอีกเป็นจำนวนมาก รวมทั้ง ประชาชนในชุมชนนี้ยังมีประเพณี และวัฒนธรรมหลายอย่างที่ เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนและควรแก่การอนุรักษ์ให้คงอยู่ต่อไป

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นนี้ จะเห็นได้ว่าชุมชนตำบลบางกะจะ เป็นท้องถิ่นที่เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่มีคุณค่าและน่าภาคภูมิใจอย่างยิ่งสำหรับบุคคลในพื้นที่และบุคคลภายนอก การดึงกลุ่มเยาวชนในพื้นที่เข้ามาศึกษาชุมชนอย่างลึกซึ้งน่าจะช่วยปลูกฝังให้เยาวชนเกิดความซาบซึ้งในมรดกท้องถิ่นของตน อันจะส่งผลให้เด็กเติบโตขึ้นด้วยความภาคภูมิใจในถิ่นกำเนิด มีความกตัญญูต่อบรรพชนและประเทศชาติ

ดังนั้นเพื่อให้เยาวชนได้เรียนรู้และเห็นคุณค่าในท้องถิ่นของตนเอง คณะผู้วิจัยจึงได้จัดทำโครงการศึกษาชุมชนในด้านต่างๆ โดยเยาวชนในท้องถิ่น แล้วนำมาถ่ายทอดให้กับบุคคลอื่นทั้งในและนอกชุมชนได้รับทราบ เพื่อส่งเสริมให้เยาวชนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ท้องถิ่นและอนุรักษ์มรดกของชุมชนสืบไป

คำถามการวิจัย

1. ข้อมูลของชุมชนด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม วิถีชีวิตของคน และสถานการณ์ในปัจจุบันของตำบลบางกะจะ เป็นอย่างไร
2. ความสัมพันธ์ของเยาวชนกับชุมชน และการรับรู้ ความเข้าใจของเยาวชนที่มีต่อเรื่องราวต่างๆ ของชุมชนเป็นอย่างไร
3. แนวทางการจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ของเยาวชนที่มีต่อชุมชน เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อรวบรวมข้อมูลของชุมชนด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม วิถีชีวิตของคน และสถานการณ์ในปัจจุบันของตำบลบางกะจะ
2. เพื่อศึกษาการรับรู้และความเข้าใจของเยาวชนต่อเรื่องราวต่างๆ ในชุมชน
3. เพื่อพัฒนาความสัมพันธ์ของเยาวชนกับชุมชน
4. เพื่อหาแนวทางการจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ของเยาวชนที่มีต่อชุมชน

พื้นที่ศึกษา

ชุมชนบางกะจะ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี

วิธีการดำเนินงาน

1. ลงพื้นที่พูดคุยและสัมภาษณ์เยาวชนที่สนใจศึกษาชุมชน
2. วางแผนการศึกษาชุมชนร่วมกับกลุ่มเยาวชน
3. ร่วมกับเยาวชนศึกษาชุมชนจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ทั้งที่เป็นสถานที่และบุคคล
4. ร่วมกับเยาวชนจัดนิทรรศการและกิจกรรมเผยแพร่ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาชุมชน
5. จัดเวทีสรุปข้อมูลและสาระที่ผู้วิจัยและเยาวชนได้เรียนรู้จากชุมชน รวมทั้งสรุปแนวทางการจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ของเยาวชนที่มีต่อชุมชน

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ข้อมูลชุมชนด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม วิถีชีวิตของคน และสถานการณ์ในปัจจุบันของชุมชนบางกะจะ
2. ได้ข้อมูลความสัมพันธ์ของเยาวชนกับชุมชน และการรับรู้ ความเข้าใจของเยาวชนที่มีต่อเรื่องราวต่างๆ ของชุมชน
3. เยาวชนที่เข้าร่วมโครงการมีความรู้ความเข้าใจ และความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน
4. มีแนวทางการจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ของเยาวชนที่มีต่อชุมชน

บทที่ 2

บริบทชุมชน

ประวัติความเป็นมาของชุมชนบางกะจะ

ภาษาหนังสือเขียนว่า บางกะจะ ภาษาพูดของชาวบางกะจะเองจะออกสำเนียงว่า “บางก้าจ๊ะ” ในสมัยโบราณเคยเรียกกันว่า “บางกาจับ” ก็มี “บางกะจะหัวเหวน” ก็มี ปัจจุบันบางกะจะเป็นตำบลหนึ่งของอำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ชุมชนบางกะจะเป็นสถานที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์มาตั้งแต่ในอดีต

ลักษณะที่ตั้งของตำบลบางกะจะ เป็นที่ลาดไหล่เขาต่ำ ๆ ลง จนติดต่อกับแม่น้ำลำคลองและทะเล ชุมชนสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งทรัพยากรในดินและสินในน้ำ มีผลไม้ เช่น ทุเรียน มังคุด เงาะ ลำไย และผลไม้ที่มีชื่อเสียงโด่งดังไปทั่วโลก คือ ผลอยุนุขราคม เขียวไพลิน ผลอยุนุขราคม ประชาชนดั้งเดิมของบ้านบางกะจะเป็นคนไทยแท้ ๆ มีการเล่าต่อ ๆ กันมาว่า เมื่อก่อน พ.ศ.2300 ได้มีชาวจีนส่วนใหญ่เป็นแต้จิ๋ว ได้รื้อเรือจากแผ่นดินใหญ่มาทำการค้าขายแถวเมืองตราด และเมืองจันทบุรี บางส่วนได้รื้อเรือไปจนสุดคลองที่บางกะจะ และบางส่วนก็เป็นชาวจีนที่อพยพมาจากถิ่นอื่นในประเทศไทย

เมื่อชาวจีนได้เข้าไปตั้งหลักฐานที่บางกะจะ จึงทำให้ประชาชนชาวบางกะจะเป็นไทยแท้ ๆ นับถือพุทธศาสนา รับศิลปะและวัฒนธรรมของชาวจีนเอาไว้ด้วย แต่ก็ยังคงนับถือศาสนาพุทธ เช่นเดิม และขณะเดียวกันก็ไหว้เจ้าเช่นผี ตามประเพณีจีนไปด้วย ภาษาพูดใช้ภาษาไทย แต่มีบางคำที่รับเอาคำจีนมาใช้ เช่น สรรพนาม ที่ใช้นำหน้าเรียกผู้ที่อาวุโสกว่า ถ้าเป็นชายว่า “เหีย” (เฮีย) และถ้าเป็นหญิงว่า “เจ๊” ซึ่งปัจจุบันก็ยังใช้ติดปากกันอยู่ ชาวบางกะจะมีนิสัยโอบอ้อมอารี ใจบุญ ซื่อตรง รักสงบ มีความรักกันฉันพี่น้อง บ้านใกล้เคียงขาดเหลืออะไรก็จุนเจือช่วยเหลือซึ่งกันและกันเสมอ อยู่เย็นเป็นสุขตลอดมา จนกระทั่งปี พ.ศ. 2438-2439 ได้มีนายวงเส็ง บุตรนายอากรเช่า (ชาติจีน) ตั้งตัวเป็นหัวหน้าอั้งยี่ ตั้งชื่อคณะของตนเองว่า “จี้เฮ้ง” คุณสมบัติพรรคพวกเที่ยวก่อกรรมชั่วและทำร้ายชาวบ้านที่ไม่ร่วมมือด้วย และในขณะเดียวกันก็มีอั้งยี่อีกคณะหนึ่งชื่อ “จี้ฮก” อยู่ที่ในเมืองจันทบุรี ทั้งสองคณะนี้เป็นศัตรูกันและชอบยกสมัครพรรคพวกปะทะกันเสมอ ก่อนจะปะทะกันชาวบ้านที่รู้ข่าวล่วงหน้าจะพากันปิดประตูหน้าต่างช่องกันหมด ที่ชาวบ้านกลัวกันมากที่สุดคือ กลัวถูกเผาทั้งตลาดหมู่บ้าน ชาวบ้าน ทำมาหากินไม่สะดวก นอนไม่หลับ มีความเดือดร้อนมาก จนกระทั่งทางบ้านเมืองร่วมมือกับทหารฝรั่งเศสที่เข้ามายึดครองจันทบุรี เพราะอั้งยี่ทั้งสองคณะต่างเป็นคนในบังคับของฝรั่งเศส ทางทหารได้แต่งตั้งให้พระยาเดชาบุชิต (หน้า บุนนาค) เป็นหัวหน้า หลวงพรหมเสนา และหลวงศรีรองเมืองเป็นผู้ช่วยสืบจับอั้งยี่ทั้งสองคณะ นำตัวส่งไปกรุงเทพฯ หลวงศรีรองเมือง ได้รับความดีความชอบ รัชกาลที่ 5

โปรดเกล้าฯ ให้เป็นนายอำเภอทำใหม่คนแรก นับตั้งแต่นั้นมาความสงบสุขของชาวบางกะจะก็มีเหมือนเดิมมาจนกระทั่งปัจจุบันนี้

ลักษณะทางกายภาพ

ที่ตั้ง

ลักษณะที่ตั้งอาณาเขต ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของอำเภอเมืองจันทบุรี ห่างจากตัวอำเภอเมืองประมาณ 8 กิโลเมตร

เนื้อที่อาณาเขต มีทั้งสิ้น 9 ตารางกิโลเมตร จำนวนพื้นที่ทั้งหมด 5,625 ไร่ มีอาณาเขต ดังนี้

ทิศเหนือ จรดทางหลวงจังหวัด หมายเลข 3147 สายวังหิน อำเภอท่าใหม่ หมู่ที่ 6 และหมู่ที่ 8 ตำบลบางกะจะ

ทิศใต้ จรดลำคลองบางกะจะ หมู่ที่ 10 ตำบลบางกะจะ

ทิศตะวันออก จรดหมู่ที่ 3 หมู่ที่ 9 ตำบลบางกะจะ

ทิศตะวันตก จรดหมู่ที่ 9 ตำบลบางกะจะและเขตตำบลสีพยา อำเภอท่าใหม่

เส้นทางคมนาคมติดต่อ

การคมนาคมในเขตเทศบาลบางกะจะ ใช้เส้นทางหลวงจังหวัด หมายเลข 3147 สายวังหิน อำเภอท่าใหม่ และทางหลวงจังหวัด หมายเลข 3146 สายจันทบุรี ท่าแฉลบ เป็นหลัก การคมนาคมระหว่างเทศบาลกับตัวอำเภอเมือง มีความสะดวก รวดเร็ว โดยถนนเป็นถนนลาดยางตลอดสาย มีระยะทางประมาณ 7 กิโลเมตร

ลักษณะภูมิประเทศทางกายภาพ

สภาพภูมิประเทศ เป็นพื้นที่ลาดเนินเขาพื้นที่ราบลุ่มปากแม่น้ำ ซึ่งเอื้ออำนวยต่อการประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรมเป็นอย่างดี มีพื้นที่ซึ่งแวดล้อมไปด้วยลำคลอง เหมาะสำหรับการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ การประมง ภูมิประเทศของเทศบาลตำบลบางกะจะ ส่วนหนึ่งเป็นพื้นที่ติดกับทะเล (บริเวณท่าแฉลบ) จึงเอื้ออำนวยต่อการทำประมง, เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำกร่อย (น้ำจืดปนน้ำเค็ม) มีลำคลองสำคัญ ดังนี้

1. ลำคลองลำแพนและคลองสีพยา ไหลขนานติดเขตเทศบาลทางทิศตะวันตก
2. ลำคลองชายเคือง ตัวลำคลองส่วนใหญ่อยู่ในเขตเทศบาล และไหลเชื่อมลำคลอง

ลำแพนและแม่น้ำจันทบุรี

3. ลำคลองเขาน้อย เป็นคลองผ่านเข้ามาจากคลองบางกะจะทางบ้านท่าแฉลบ
4. ลำคลองบางกะจะ ติดเขตเทศบาลทางทิศใต้ เป็นลำคลองขนาดใหญ่
5. ลำคลองตาเนียม เป็นลำคลองสายไม่ยาวนัก อยู่ในเขตบ้านท่าแฉลบ

ลักษณะภูมิอากาศ อยู่ในเขตร้อนชื้น มีลมมรสุม มีฝนตกชุก

ทรัพยากรธรรมชาติ

1. ทรัพยากรดิน เป็นตะกอนดินปากแม่น้ำ เพาะปลูกดี
2. ทรัพยากรน้ำ มีลำคลองและตลิ่งแม่น้ำบางส่วน อ่างเก็บน้ำ
3. ทรัพยากรป่าชายเลน
4. ทรัพยากรสัตว์น้ำ
5. แหล่งอัญมณี

สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ

จำนวนประชากร ประชากรมีทั้งสิ้น 4,436 คน แยกเป็นชาย 2,146 คน เป็นหญิง 2,290 คน

การแบ่งเขตการปกครองในตำบลบางกะจะ ปัจจุบัน ตำบลบางกะจะแบ่งเขตการปกครองเป็น 2 เขตการปกครอง คือ

- องค์การบริหารส่วนตำบลบางกะจะ
- เทศบาลตำบลบางกะจะ

เทศบาลตำบลบางกะจะ

ประวัติความเป็นมาของเทศบาลบางกะจะ เทศบาลบางกะจะ เดิมจัดตั้งเป็นสุขาภิบาลบางกะจะ โดยจัดตั้งตามประกาศกระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม พ.ศ.2506 และได้มีประกาศกระทรวงมหาดไทย ขยายเขตสุขาภิบาล เมื่อวันที่ 2 ธันวาคม 2525 ต่อมาได้ยกฐานะจากสุขาภิบาลบางกะจะ เป็นเทศบาลตำบลบางกะจะ วันที่ 25 พฤษภาคม 2542 ตามพระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงฐานะสุขาภิบาล เป็นเทศบาล พ.ศ.2542

ตราประจำเทศบาล

ดวงตราประจำของเทศบาลตำบลบางกะจะ ดวงตราเป็นรูปวงกลม ตอนบนเป็นชื่อเทศบาลตำบลบางกะจะ มีดอกจันทน์อยู่ตอนล่าง เป็นชื่อจังหวัดจันทบุรี มีเส้นผ่าศูนย์กลาง 5 เซนติเมตร ตรงกลางของดวงตราเป็นรูปพระปรางค์ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของตำบลบางกะจะ ซึ่งพระปรางค์นี้มีประดิษฐานอยู่ ณ วัดพลับบางกะจะแห่งเดียวในจังหวัดจันทบุรี แต่ไม่มีประวัติกล่าวแน่นอน และจากคำบอกเล่าว่า สร้างเมื่อปลายสมัยกรุงศรีอยุธยา หรือสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ มีอายุประมาณ 200 ปีเศษ หน้าพระปรางค์เป็นรูปเรือยาว และเกล็ดน้ำ เนื่องจากวัดพลับบางกะจะมีเรือยาว (เรือแข่ง) ที่มีชื่อเสียงมาก ชื่อ “หม่อมหัวเขียว” ชื่อหม่อมหัวเขียวนี้นี้ได้รับพระราชทานนามจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) เมื่อครั้งทรงเสด็จประพาสจันทบุรี (ทางน้ำ) ได้ใช้เรือลำนี้นำขบวนเสด็จเป็นเรือที่มีฝีพายดีมาก (แล่นเร็ว) จึงได้โปรดเกล้าฯ พระราชทานนามว่า “หม่อมหัวเขียว” ส่วนรูปพระจันทร์

เปล่งรัศมีบนยอดพระปรารักษ์ หมายถึง ความเจริญรุ่งเรืองและความรุ่มเย็น คำขวัญประจำเทศบาลตำบลบางกะจะ คือ

“สละรสหวาน เล้าขานประวัติศาสตร์ พระเจ้าตากพิชิตทัพ วัฒนปลื้มเก่าแก่ เหมืองแร่อัญมณี”

เทศบาลตำบลบางกะจะ จะเป็นเทศบาลขนาดเล็ก ประกอบด้วย 2 ชุมชนใหญ่ คือ

1. ชุมชนบ้านบางกะจะ ประกอบด้วย หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 6 และหมู่ที่ 4 บางส่วน
2. ชุมชนบ้านท่าแหลม ประกอบด้วย หมู่ที่ 10 และหมู่ที่ 9 บางส่วน

การประกอบอาชีพ ประชากรในพื้นที่เขตเทศบาลตำบลบางกะจะ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพดังนี้

- ธุรกิจ, คำขาย
- รับจ้าง
- ประมง
- เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ
- ทำสวนผลไม้

พืชเศรษฐกิจที่สำคัญ เป็นจำพวก พืชสวนผลไม้ ได้แก่ สละ,ทุเรียน,เงาะ,ลองกอง,ลำไย,...

มังคุด

สัตว์เศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่

- กุ้ง เพาะเลี้ยงกันมากในเขต หมู่ที่ 4,9 และหมู่ที่ 10
- ปลาทะเลชนิดต่างๆ
- หอยแมลงภู่
- ตะพาบน้ำ
- เป็ดและไก่
- หอยนางรม
- ปูทะเล
- ปลาหมึก
- ปลาสงวงาม

การอุตสาหกรรม เทศบาลตำบลบางกะจะ มีสถานประกอบการสำคัญ ดังนี้

- โรงอิฐ จำนวน 1 แห่ง
- โรงผลิตน้ำดื่ม จำนวน 2 แห่ง
- ทำเรือประมง (ราชการ) จำนวน 1 แห่ง

ประเภทร้านค้า

- อาคารพาณิชย์และร้านค้า จำนวน 50 แห่ง
- ร้านจำหน่ายอัญมณี จำนวน 5 แห่ง
- ร้านจำหน่ายอาหารทะเล จำนวน 4 แห่ง

การบริการ

- ตลาดสด จำนวน 1 แห่ง

สถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ

- ค่ายเนินวง
- พิพิธภัณฑ์โบราณคดีไดโนเสาร์
- วัดพลับบางกะจะ
- สวนปลูกผลไม้ สละ ทุเรียน เงาะ มังคุด ลองกอง ฯลฯ
- ร้านจำหน่ายอาหารทะเล

การสาธารณสุข มีสถานอนามัยประจำอำเภอ จำนวน 2 แห่ง ดังนี้

1. สถานอนามัยบางกะจะ ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 ตำบลบางกะจะ
2. สถานอนามัยบ้านท่าแฉลบ ตั้งอยู่หมู่ที่ 9 ตำบลบางกะจะ

ศาสนสถานและสถานที่สำคัญในตำบลบางกะจะ

วัดพลับ

ตั้งอยู่หมู่ 1 ตำบลบางกะจะ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี อยู่ห่างจากตัวจังหวัดประมาณ 8 ก.ม.

ใกล้เคียง กับค่ายเนินวง อยู่ในเขตเทศบาลตำบลบางกะจะ

ประวัติวัดพลับ วัดพลับเป็นวัดเก่าแก่วัดหนึ่งของจังหวัดจันทบุรี ที่ประชาชนได้ร่วมใจกันก่อสร้างขึ้น เมื่อประมาณ พ.ศ.2300 โดยชาวบ้านได้อาราธนาหลวงพ่อดำทอง (ปัจจุบันวัดนี้ไม่มีแล้ว) ซึ่งอยู่ไม่ห่างไกลจากวัดโบสถ์พลอยแหวน ร่วมกับพระครูคงคำจากอยุธยาช่วยกันสร้างขึ้น ได้ทำพิธีวางศิลาฤกษ์เมื่อเดือน 3 แรม 9 ค่ำตรงกับวันพฤหัสบดี เวลา 3 โมงเช้า ฤกษ์บนภูมิปาโลฤกษ์ล่างมหาสิทธิโชคอัมฤกษ์โชคเป็นฤกษ์มหาอุด

วัดนี้นามเดิมว่า “วัดสุวรรณคิมพุทธาราม” แปลว่าอารามที่มีผลมะพลับทอง เนื่องจากมีต้นมะพลับสาขาใหญ่โต เมื่อเวลาที่มีผลสุกเหลืองอร่ามเหมือนสีทอง อาศัยโคนต้นบำเพ็ญบุญกุศลได้เป็นอย่างดี ต่อมาประชาชนนิยมเรียกกันว่า “วัดพลับ” มะพลับ มาจากภาษาบาลีอ่านว่า “คิม-พุ” แปลว่าต้นมะพลับ เป็นสมุนไพรไทยเลื่องชื่อมีสรรพคุณ ใช้อย่างข้อมแหวนให้คงทน แต่ตะโกมีมากกว่าชาวประมง จึงมักใช้อย่างของต้นตะโกข้อมแหวนแทน แต่ไม่คงทนเท่าข้อมต้นมะพลับ ในภาษาไทยจึงนำมา

เปรียบเทียบไว้ในสำนวนไทยว่า “ต่อหน้ามะพลับ ลับหลังตะโก” สรรพคุณสำคัญของมะพลับ คือ ใช้เปลือก ลำต้น อบจนแห้งเกรียมนำมาหั่นเป็นชิ้นเล็กแช่น้ำแทนใบชา ใช้เป็นยาบำรุงทางเพศได้ดี

เมื่อสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช กองทัพของพระองค์ได้เสด็จผ่านมาทางวัดพลับ และพระองค์ได้ประทับแรมอยู่ที่วัดนี้ ก่อนจะยกทัพเข้าตีเมืองจันทบุรี พระองค์และแม่ทัพนายกอง ตลอดจนพลทหาร ได้ทรงรับการประพรมน้ำพระพุทธมนต์ และรับถวายพระยอตรง ซึ่งทหารทุกคนได้รับแจกด้วย ส่วนพระยอตรงที่เหลือนั้นได้นำไปบรรจุไว้ในเจดีย์ ต่อมาเจดีย์ได้แตกออกปรากฏว่ามีพระยอตรงเป็นจำนวนมาก ซึ่งมีอิทธิฤทธิ์ป้องกันภัยได้ จนมีคำพูดในหมู่คนแถบลูกพระยาว่าพระยอตรงดีต้องพระยอตรงของวัดพลับบางกะจะ

น้ำพระพุทธมนต์ที่ประกอบพิธีที่วัดพลับ ถือเป็นน้ำพระพุทธมนต์ที่มีความศักดิ์สิทธิ์ในพระราชพิธีบรมราชาภิเษกของพระมหากษัตริย์ราชวงศ์จักรีทุกพระองค์ น้ำพระพุทธมนต์สำหรับประกอบราชพิธีได้จัดทำขึ้นที่อุโบสถวัดพลับ แล้วนำไปประกอบพระราชพิธีดังกล่าว พิธีทำน้ำพระพุทธมนต์ต้องใช้พราหมณ์ทำพิธีพลีกรรม โดยตักน้ำจากบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ 2 แหล่ง คือ 1) ถ้าพระนารายณ์ ค้าบลคลองนารายณ์ อำเภอเมืองจันทบุรี และ 2) บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์สระแก้ว ค้าบลพลอยแหวน อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี รวมเสก ณ วัดพลับบางกะจะ อันเป็นที่ตั้งพุทธเจดีย์ สถานประจักษ์มณฑล โดยนำน้ำจากบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ของสถานที่ประกอบพิธีมาเจือรวมกัน เสกเป็นน้ำศักดิ์สิทธิ์ติดต่อกัน 3 วัน 3 คืน โดยไม่หยุดหรือขาดไม่ได้ เสร็จพิธีจึงนำน้ำศักดิ์สิทธิ์ส่งให้สำนักพระราชวัง รวมกับแหล่งน้ำ 17 แหล่งของประเทศต่อไป วัดนี้พระครูพิพิธพัฒนารักษ์ (เหรียญทอง) นักรธรรมเอก เป็นพระครูชั้นเอก และเป็นพระอุปัชฌาย์จารย์ ได้พัฒนาวัดให้เจริญรุ่งเรืองเป็นที่เคารพเลื่อมใสของประชาชน โดยทั่วไป เป็นผู้สนใจในด้านการศึกษาเป็นอันมาก ได้ริเริ่มให้มีการสร้างโรงเรียนมัธยมศึกษา และโรงเรียนประชาบาลขึ้นที่วัด คือ โรงเรียนบางกะจะ และ โรงเรียนวัดพลับ เป็นเจ้าสำนักเรียนบาลีทั้งฝ่ายคันถธุระและวิปัสสนาธุระอีกด้วย ปัจจุบันวัดพลับ เป็นวัดหนึ่งที่กรมศิลปากรได้ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณวัตถุในประกาศกิจจานุเบกษา เล่มที่ 97 ตอนที่ 41 วันที่ 14 มีนาคม 2532 ได้ระบุไว้ว่ามีสิ่งสำคัญดังนี้

1. วิหาร (ไม้) พระพุทธรูปประทับนั่ง (ปรางบำเพ็ญทุกกิริยา)
2. เจดีย์ (กลางน้ำ)
3. หอไตร (กลางน้ำ)
4. หอสวดมนต์ (ปัจจุบันรื้อแล้วบูรณะใหม่เมื่อ พ.ศ.2530 โดยฝีมือช่างเมืองเหนือ) เมื่อเสร็จแล้วมีผู้ถวายพระแก้วมรกตมาประดิษฐานไว้ภายใน
5. พระปรารักษ์ (เคยบรรจุพระยอตรงอันมีชื่อเสียง) มีเนื้อที่ 4 ไร่ 2 งาน 96 ตารางวา
6. เมรุเผาศพ

วัดโยธานิมิต

วัดโยธานิมิต เป็นวัดอยู่ในกำแพงเมืองจันทบุรีที่ค่ายเนินวง ตำบลบางกะจะ สร้างเมื่อพ.ศ.2377 สมัยรัชกาลสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เจ้าพระยาคลัง (ดิศ บุนนาค) สร้างขึ้นในคราวเดียวกับสร้างเมืองใหม่ ที่ค่ายเนินวงเพื่อให้เป็นวัดประจำเมืองกำแพงวัดก่อด้วยศิลาแลงโดยรอบ ภายในกำแพงวัดมีโบสถ์หลังหนึ่ง หลังโบสถ์ออกไปมีเจดีย์ทรงกลมแบบลังกา สูงประมาณ 20 เมตร มีศาลาการเปรียญ พร้อมกุฏิสงฆ์ ภายในโบสถ์มีพระประธานเป็นพระพุทธรูปปูนปั้น ชื่อ หลวงพ่อใหญ่ ที่ประชาชนให้ความเคารพนับถือมากราบไหว้สักการบูชากันมาก

วัดสิงห์

วัดสิงห์ตั้งอยู่เลขที่ 153 หมู่ที่ 1 ตำบลบางกะจะ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี สถานะวัดเป็นวัดราษฎร์ สังกัด มหานิกาย ขนาดพระอุโบสถ กว้าง 24 เมตร ยาว 40 เมตร อนุญาตให้ตั้งวัด พ.ศ.2335 ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2536 มีโบราณวัตถุ คือ พระพุทธรูปปางมารวิชัย

วัดโบสถ์พลอยแหวน

วัดโบสถ์พลอยแหวน ตั้งอยู่ หมู่ที่ 6 ตำบลบางกะจะ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี สถานะวัดเป็นวัดราษฎร์ สังกัด มหานิกาย อนุญาตให้ตั้งวัด พ.ศ.2527 ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อ พ.ศ.2511

วัดวิเวการาม

วัดวิเวการาม ตั้งอยู่เลขที่ 116 หมู่ที่ 9 ตำบลบางกะจะ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี สถานะวัดเป็นวัดราษฎร์ สังกัดธรรมยุต ขนาดพระอุโบสถ กว้าง 35 เมตร ยาว 40 เมตร อนุญาตให้สร้างวัดก่อน พ.ศ.2482 อนุญาตให้ตั้งวัด พ.ศ.2482 ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2534 ได้สร้างเมื่อครั้งสมเด็จพระวชิรญาณวงศ์ เสด็จมาที่จันทบุรี เมื่อมายังวัดทรายงาม ครั้นเสด็จกลับทางเรือท่าแหลบ ทรงทอดพระเนตรเขาตึกเล็ก ๆ ฝั่งขวามือจึงรับสั่งอาจารย์คงมาให้จัดสร้างเป็นที่ปฏิบัติธรรม

วัดใหม่ท่าแหลบ

วัดใหม่ท่าแหลบ ตั้งอยู่เลขที่ 71 หมู่ที่ 8 ตำบลบางกะจะ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี สถานะวัดเป็นวัดราษฎร์ สังกัดมหานิกาย อนุญาตให้สร้างวัดเมื่อวันที่ 11 ธันวาคม พ.ศ.2535 อนุญาตให้ตั้งวัด เมื่อวันที่ 5 ตุลาคม พ.ศ.2537

แหล่งโบราณสถานในตำบลบางกะจะ

ค่ายเนินวง

ค่ายเนินวง ตั้งอยู่ที่ ตำบลบางกะจะอำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี เนื้อที่ 270 ไร่ 2 งาน 96 ตารางวา สร้างเมื่อ พ.ศ. 2377 ในสมัยสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 เมื่อครั้งที่ไทยมีสงครามต่อสู้กับญวน สาเหตุจากเรื่องกบฏเจ้าอนุวงศ์ เมืองจันทบุรีเป็นหัวเมืองตะวันออก ที่อยู่ใกล้ชิดกับเขต

ญวนสมเด็จพระนั่งเกล้าฯ ทรงเกรงว่าญวนจะยึดเอาจันทบุรีเป็นที่มั่นเพื่อต่อสู้กับไทย จึงได้โปรดเกล้าฯ สมเด็จพระเจ้าพระยามหาจักรีบรมราชูปถัมภ์ (ดิศ บุนนาค) เป็นแม่กองในการสร้างป้อมค่ายเมืองใหม่ มีกำแพงและคูน้ำล้อมรอบ มีป้อมและประตูทั้ง 4 ทิศ เมืองนี้อยู่บนชัยภูมิที่ดี เป็นที่สูง มองไปเห็นได้ไกล ถึงปากแม่น้ำจันทบุรี และอ่าวไทยใกล้เคียง ภายในเมืองสร้างศาลหลักเมืองกลางกระสุนและดินดำ พร้อมกันนั้นให้สร้างวัดโยธานิมิต ขึ้นไว้เป็นวัดประจำเมือง เมื่อสร้างเสร็จรัฐบาลให้ย้ายราษฎรไปอยู่ที่เมืองใหม่ค่ายเนินวงนี้ แต่เนื่องจากไกลจากแหล่งน้ำใช้ ราษฎรจึงสมัครใจอยู่ที่เก่าเป็นส่วนมาก คงมีอยู่แต่หมู่ข้าราชการ เท่านั้น ถึงรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 โปรดเกล้าฯ ให้ย้ายเมืองมาอยู่ที่บ้านลุ่มดั้งเดิม ค่ายเนินวงจึงร้างตั้งแต่นั้นมา

ค่ายเนินวงเป็นเมืองป้อมค่ายก่อสร้างด้วยดิน โดยขุดคูขึ้นเป็นเนินรอบเนินดินขนาดใหญ่ และก่อกำแพงศิลาแลงมีใบเสมา และช่องป็นบนเชิงโดยรอบประตูเมืองเป็นช่องอิฐก่อเป็นคันกันดิน ป้อมประตูเมืองเดิมเป็นอาคารไม้ มุงกระเบื้องทรงไทย อยู่เหนือประตู (ลักษณะคล้ายประตูชุมพลประตูเมืองโคราช แต่เล็กกว่ามาก) ยังเหลือตัวอย่างพอสังเกตเค้าได้จากประตูค่ายเนินวงที่เรียกว่าประตูต้นไทร ด้านทิศเหนือ ตัวป้อมค่ายเนินวงในปัจจุบัน เป็นป้อมคอนกรีตเสริมเหล็กทรง 8 เหลี่ยมที่บูรณปฏิสังขรณ์ขึ้นใหม่ เมื่อ พ.ศ.2516 โดยดำริของนายวิศิต สุชะวริยะ ผู้ว่าราชการจังหวัดจันทบุรี ในขณะนั้น

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพานิชย์นาวิ

นับเป็นเวลากว่า 20 ปี ที่ได้มีการดำเนินการศึกษาค้นคว้าวิจัยทางโบราณคดี ได้นำที่ได้เริ่มขึ้น เมื่อปี 2519 ในการดำเนินงานสำรวจขุดค้นได้นำในแหล่งโบราณคดีแต่ละแห่ง ทำให้มีจำนวนโบราณวัตถุเพิ่มมากขึ้น การเตรียมการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์สถาน เพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการทำงาน โบราณคดีได้นำและการพานิชย์นาวิของไทย จึงเป็นงานสำคัญที่ต้องดำเนินการเป็นลำดับ ต่อมาประกอบกับการจับกุมชาวต่างชาติที่เข้ามาทำการลักลอบขโมยโบราณวัตถุได้ทะเล บริเวณอ่าวไทย นับเป็นแรงกระตุ้นสำคัญที่ทำให้คนไทยตระหนักถึงอีกมุมหนึ่งของมรดกทางวัฒนธรรมของชาติที่พบอยู่ในท้องทะเล ซึ่งจะเป็นหลักฐานที่ช่วยในการค้นหาความเป็นมาและบอกเล่าถึงเรื่องราวทางเศรษฐกิจการพานิชย์นาวิในอดีต

ด้วยเหตุนี้ กรมศิลปากรจึงมีนโยบายเร่งด่วนในการจัดสร้างพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพานิชย์นาวิ เพื่อเป็นสถานที่รวบรวม อนุรักษ์ และจัดแสดงด้านการพานิชย์นาวิ โดยได้รับงบประมาณในการดำเนินการในปี พ.ศ.2537 ณ จังหวัดจันทบุรี ในปีเดียวกันนี้ทางคณะรัฐมนตรี ได้อนุมัติโครงการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติประจำจังหวัดทุกจังหวัด เพื่อเป็นสถานที่เอื้ออำนวยประโยชน์ในด้านการศึกษา ประวัติความเป็นมาของสังคมเศรษฐกิจ ธรรมชาติวิทยา วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของท้องถิ่น โดยตรง กรมศิลปากรจึงจัดตั้งพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติประจำจังหวัดจันทบุรีขึ้น และได้ผนวกโครงการดังกล่าว

ไว้เป็นส่วนหนึ่งของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพาณิชย์นาวี ภายในพิพิธแห่งนี้ แบ่งการจัดแสดงออกเป็น 6 ห้อง คือ

1. ห้องจัดแสดงสินค้าและวิถีชีวิตชาวเรือ จัดแสดงเรื่องการพาณิชย์นาวีในสมัยโบราณเส้นทาง การเดินเรือ เมืองท่าโบราณ สินค้า จัดแสดงโดยใช้เรือสำเภาจำลองขนาดเท่าจริงจำลองสภาพของสินค้า ตลอดจนสภาพชีวิตความเป็นอยู่ในเรือที่มีใช้เป็นเพียงพาหะ แต่เปรียบเสมือนบ้านของพวกเขา

นอกจากนี้ยังได้จัดแสดงของมีค่า อาทิ จี๋ทองคำฝังพลอยแดง และกำไล ข้อมือทองคำ ซึ่งพบ จากแหล่งเรือจมบริเวณอ่าวไทย

2. ห้องแนะนำปฏิบัติการ โบราณคดีได้นำ แสดงเรื่องราวเทคนิคการทำงานของโบราณคดีได้นำ ตั้งแต่โบราณคดีได้นำคืออะไร แตกต่างจากโบราณคดีบนบกอย่างไร โดยจำลองสภาพจริงของ แหล่งโบราณคดีได้นำ วิธีการทำงาน ตลอดจนเครื่องมือต่างๆ ที่ใช้ในการปฏิบัติงานจริง

3. ห้องคลังเก็บ โบราณวัตถุ แสดงให้เห็นถึง การเก็บรักษาโบราณวัตถุ ภายในพิพิธภัณฑสถาน ซึ่ง โดยทั่วไปแล้วพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติแห่งอื่นๆ จะไม่มีบุคคลภายนอกเคยได้เห็นมากนัก เนื่องจาก คลังเก็บ โบราณวัตถุมักจะเป็นห้องอยู่ภายในอาคาร แต่ที่นี่จะมีบางส่วนที่เปิดเป็นช่องกระจกให้สามารถ มองเห็นเข้าไปภายในได้

4. ห้องแสดงเรือและชีวิตชาวเรือ จัดแสดงเรื่องของเรือ ในประเทศไทยว่ามีเรือชนิดใดบ้าง เรือ แบบใดใช้กันอยู่ในแถบใดแสดงโดยเรือจำลองที่ทำย่อส่วนตามจริง เพื่อให้ผู้ชมได้รู้จักเรือที่บางชนิดก็ เคยได้ยินเพียงแต่ชื่อ แต่ก็ยังไม่เคยเห็นว่าที่จริงแล้วมีลักษณะเช่นไร

5. ห้องของดีเมืองจันท การกล่าวถึงเมืองจันทบุรีว่ามีความเป็นมาอย่างไร ตั้งแต่ยุคก่อน ประวัติศาสตร์ที่จันทบุรี การก่อตั้งเมือง เหตุการณ์สำคัญและเรื่องของ ชนเผ่าพื้นเมืองดั้งเดิมของ จันทบุรี นอกจากนี้ยังมีมรดกทางธรรมชาติ สถานที่ท่องเที่ยวและของดีที่มีชื่อเสียง ของจังหวัดจันทบุรี

6. ห้องบุคคลสำคัญ ห้องนี้จะแสดงถึงพระราชประวัติของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ที่ เกี่ยวข้องกับการทำสงครามคราวเสียกรุงศรีอยุธยา ครั้งที่ 2 เส้นทางเดินทัพเมื่อคราวมารวมพลที่จันทบุรี เพื่อเชิดชูพระมหาวีรกรรมของพระองค์

โบราณสถานวัดพลับ

วิหารไม้ ประดิษฐานพระพุทธรูปปางบำเพ็ญทุกขกิริยา ตัววิหารตั้งอยู่ทางทิศเหนือหน้าวัด รูปทรงเป็นอาคาร ไม้สี่เหลี่ยมจัตุรัสหลังคาทรงจัตุรมุขประดับด้วยเจดีย์ขนาดเล็ก เครื่องล่ายของหรือ ปั้นลม (ไม้แผ่นปิดหัวแปะโครงหลังคา) เป็นไม้แกะสลัก สวยงาม ช่องลมทั้งสี่ด้านฉลุเป็นลวดลายฝีมือ ช่างพื้นบ้าน

หอไตร มีรูปทรงเป็นหอไตรขนาดกลาง สร้างอยู่กลางสระน้ำ เป็นอาคารทรงไทยหลังคาสองชั้นทรงจั่ว มีระเบียงรอบหอ โครงสร้างเป็นไม้ ตกแต่งด้วยเครื่องลวดของไม้ ยังพอมองเห็น การตกแต่งเสาและบริเวณด้านหน้าที่เคยเป็นลวดลายลงรักปิดทอง แบบลายนครน้

พระปรางค์ สร้างเมื่อ พ.ศ.2441 ประกอบด้วยองค์ปรางค์สูงประมาณ 20 เมตร ซึ่งมีซุ้มประตูสี่ทิศ เหนือประตูเป็นรูปราหูอมจันทร์ ตัวปรางค์ตั้งอยู่บนฐานประทักษิณ 2 ชั้น มีบันไดทางขึ้น 4 ทาง ส่วนยอดปรางค์มีการซ้อนชั้น มีชั้นเชิงนาครรองรับตัวปรางค์ขนาดเล็ก มี รูปปั้นเศียรช้างประดับทั้ง 4 ทิศ ลักษณะยอดบนซึ่งเป็นยอดปรางค์ และตรีศูลเป็นลักษณะที่ไม่ได้พบมากนักในภาคตะวันออก

โบสถ์ เป็น โบสถ์ที่ใช้ในการประกอบน้ำพระพุทธรณ์สำหรับพระราชพิธีบรมราชาภิเษก ของพระมหากษัตริย์ราชวงศ์จักรีทุกพระองค์ ตัวโบสถ์มีการบูรณปฏิสังขรณ์แล้วหลายครั้ง ปัจจุบันมีลักษณะเหมือนโบสถ์ไทยทั่วไปหน้าบันเป็นลวดลายปูนปั้นรูปนารายณ์ทรงครุฑ เครื่องตกแต่งหลังคาเป็นปูนปั้นเช่นเดียวกัน

เจดีย์กลางน้ำ เป็นเจดีย์ทรงกลม ก่ออิฐหินปูน สูงประมาณ 7 เมตร ไม่ประดับกระเบื้อง ยกฐานสูง ตัวองค์ระฆังขนาดเล็ก มีส่วนประกอบแบบเจดีย์ระฆังทรงกลมทั่วไป ลักษณะศิลปะแบบอยุธยาตอนกลาง ได้รับการบูรณะเมื่อ พ.ศ.2481

สามสร้าง คือเมรุเผาศพ ชาวบ้านบางกะจะเรียกเป็นภาษาพื้นบ้านว่า “ลำซ่าง” สร้างด้วยไม้ เป็นรูปทรงจัตุรมุขลักษณะผายล่างสอบบน ประกอบด้วยเสาไม้กลมใหญ่สี่ต้น เสาเล็กมุมละ 2 ต้น รวมเป็น 12 ต้น รองรับหลังคาสี่เหลี่ยม มุงด้วยกระเบื้องดินเผา 5 ชั้น ลดหลั่นกัน ปลายยอดแหลม วางคู่อยู่กับศาลาเมรุชำรุดหักพัง ปัจจุบันกรมศิลปากร ได้บูรณะเรียบร้อยแล้ว สาเหตุที่เรียกว่าสามสร้าง เพราะ โดยปกติ ถ้าเป็นเมรุเผาศพของราษฎรทั่วไป จะมี 3 เสา ผายล่างสอบบน หลังคามุงด้วยสังกะสี แต่สามสร้างวัดพลับ เป็นเมรุไม้ลักษณะพิเศษ มีเสามุมละ 3 ด้าน พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 โปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้น เพื่อประกอบพิธีพระราชทานเพลิงศพทหารที่เสียชีวิตจากการสู้รบกับญวน ติดตามเจ้าพระยาพระคลัง (ดิศ บุนนาค) และพระยาราชสุภาวดี หรือ เจ้าพระยาบดินทร์เดชา (สิงห์ สิงหเสนีย์) ไปรบและตายที่พนมเปญ ครั้นสมัยรัชกาลที่ 3 เสร็จพิธีญาคินาอิฐเก็บไว้ในแก่งจันรูปทรงต่างๆ วางไว้รายรอบพระปรางค์นัรร้อยสุสาน ปัจจุบันยังคงเหลือซากสุสานเก็บอิฐวางไว้ในคารารายรอบพระปรางค์

บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ ตั้งอยู่ในวัดพลับ หมู่ที่ 1 ตำบลบางกะจะ อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี วัดพลับได้ถูกใช้เป็นที่ทำน้ำพระพุทธรณ์ตราภิเษกในการเสด็จขึ้นครองราชย์ ของพระมหากษัตริย์เสมอมา ตั้งแต่สมัยต้นราชวงศ์จักรี จนถึงสมัยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นกษัตริย์องค์สุดท้ายโดยใช้อูโบสถ์หลังเก่า เป็นสถานที่ทำน้ำพระพุทธรณ์ แม้ในปัจจุบันนี้ทางราชการยังใช้วัดพลับเป็นสถานที่ประกอบพิธีสำคัญๆ อันเกี่ยวเนื่องด้วยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นครั้งคราว

โบราณวัตถุภายในตำบลบางกะจะ ที่ประกาศขึ้นทะเบียน เมื่อวันที่ 30 ธันวาคม 2537 ได้แก่
ตู้พระธรรม (วัดพลับ)

ชนิด	ไม้
แบบศิลปะ	รัตน โกสินทร์
ขนาด	สูง 178 ซม. กว้าง 87 ซม. ยาว 100 ซม.

ตู้พระพุทธรูป (วัดพลับ)

ชนิด	ไม้
แบบศิลปะ	รัตน โกสินทร์
ขนาด	สูง 177 ซม. กว้าง 84 ซม. ยาว 84 ซม.

พระพุทธรูปปางทศกริยา (วัดพลับ)

ชนิด	สำริด
แบบศิลปะ	รัตน โกสินทร์
ขนาด	หน้าตักกว้าง 127 ซม. ฐานกว้าง 150 ซม. สูงจากฐาน 170 ซม.

พระพุทธรูปปางประทานอภัย (วัดโยธานิมิต)

ชนิด	ไม้
แบบศิลปะ	รัตน โกสินทร์
ขนาด	สูง 43 ซม. สูงจากฐาน 234 ซม.

พระพุทธรูปปางแสดงธรรม (วัดโยธานิมิต)

ชนิด	ไม้
แบบศิลปะ	รัตน โกสินทร์
ขนาด	สูง 42 ซม. สูงจากฐาน 234 ซม.

พระพุทธรูปปางมารวิชัย (วัดสิงห์)

ชนิด	สำริด
แบบศิลปะ	รัตน โกสินทร์
ขนาด	หน้าตักกว้าง 82 ซม. สูงจากฐาน 118 ซม.

วิถีชีวิตและประเพณีวัฒนธรรม

ประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่ นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 95 รองลงมาได้แก่ ศาสนาคริสต์ ในเขตเทศบาลมีศาสนสถาน ดังนี้

วัดในศาสนาพุทธ จำนวน 4 แห่ง ได้แก่ วัดพลับบางกะจะ วัดสิงห์ วัดโบสถ์พลอยแหวน และ วัดวิเวการาม

วัดในคริสต์ศาสนา จำนวน 1 แห่ง ได้แก่ วัดโรมันคาทอลิก

ศาลเจ้า จำนวน 4 แห่ง ได้แก่ ศาลเจ้าหัวตลาด ศาลเจ้าปากคลอง ศาลเจ้าเอียนเทียน และศาลเจ้า เชนน้อย

ประเพณีประจำท้องถิ่น

ตักบาตรเทโวตำบลบางกะจะ

การตักบาตรเทโว ตามตำนานของพุทธศาสนากล่าวไว้ว่า ในกาลเมื่อพระพุทธองค์ยังทรงพระชนม์ชีพอยู่ พระองค์ได้เสด็จขึ้นไปจำพรรษา ที่สวรรค์ชั้นดาวดึงส์ เพื่อเทศนาโปรดพระพุทธรูปเป็น เวลา 3 เดือน นับตั้งแต่วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8 จนถึงวันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 ซึ่งพระองค์จะต้องเสด็จลงจาก ดาวดึงส์ในวันออกพรรษาจึงเป็นประเพณีของชาวพุทธที่มีการตักบาตรเทโวในวันนี้

การตักบาตรเทโวเป็นประเพณีที่มีในหลายพื้นที่ในจังหวัดจันทบุรี ที่มีวัตถุประสงค์ใกล้เคียง กันคือ ให้ชาวพุทธ ได้ระลึกถึงวันคล้ายวันพระพุทธเจ้าเสด็จลงจากเทวโลก หลังจากเทศนาโปรดพุทธ มารดานอกจากนี้ยังปลูกฝังคุณธรรมแก่ชนรุ่นหลัง และรักษาประเพณีไว้สืบไป สำหรับการตักบาตร ของชาวตำบลบางกะจะ มีวัตถุประสงค์ที่พิเศษออกไปอีกประการหนึ่ง คือ เป็นการตักบาตรเพื่อถวาย แด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และไพร่พลที่มาพักพลบริเวณบ้านบางกะจะ เมื่อคราวที่ยก ไพร่พลมาตั้งมั่นที่จันทบุรี เพื่อเตรียมกอบกู้อิสรภาพเมื่อคราวเสียกรุงครั้งที่สอง

การตักบาตรเทโวของชาวตำบลบางกะจะ เริ่มด้วยการนิมนต์พระสงฆ์มารับบิณฑบาตร โดย เดินทางจากวัดโบสถ์บางกะจะถึงวัดพลับ เนื่องจากเดินทางจากวัดโบสถ์บางกะจะมีพื้นที่ลาดเอียงไปจนจรด วัดพลับ โดยสมมุติว่า เป็นสถานที่ที่พระพุทธเจ้าเสด็จลงมาจากสวรรค์ ในวันตักบาตรเทโวนั้น มีการ อัญเชิญพระพุทธรูป 1 องค์ ประดิษฐานบนล้อเลื่อนมีบุษบก และมีบาตรตั้งอยู่หน้าพระพุทธรูป มีคน ลากนำหน้าพระสงฆ์เดินตาม ชาวบ้านจะเตรียมรูปเทียน ข้าวสาร อาหารแห้ง ยืนเรียงรายทั้งสองฟาก ทางเดินเพื่อใส่บาตร บางปีมีชาวบ้านแต่งตัวเป็นพระอินทร์เดินนำหน้าขบวน ตามด้วยนางฟ้า นาง สวรรค์ ไปรยข้าวตอกดอกไม้แก่ผู้มาตักบาตร แล้วบางคนจะจำศีลที่วัด และพูดคุยกับพระสงฆ์บางคน ก็กลับบ้านตามอริยาธย การตักบาตรเทโวนับเป็นประเพณีที่ทำกันสืบทอดมาทุกปี

ประเพณีทิ้งกระจาดศาลเจ้าปากคลอง ตำบลบางกะจะ

ประเพณีนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อเป็นการอุทิศส่วนกุศลให้กับผีไม่มีญาติทั้งหลาย เป็นการเช่น บวงสรวงเจ้าแม่ปากคลอง เพื่อให้ท่านปกป้องคุ้มครองให้อยู่เย็นเป็นสุข และเพื่อความสนุกสนานรื่นเริง

พิธีกรรมโดยย่อ ในแต่ละปีจะมีการจัดตั้งคณะกรรมการ (เถ้านั่ง) ขึ้น 4 คน เพื่อออกเรียไรเงิน สำหรับใช้ในการจัดงาน โดยมีการกำหนดว่าถ้าบริจาคเป็นเงินตั้งแต่ 60 บาทขึ้นไป เมื่อเสร็จจากงาน แล้วคณะกรรมการดังกล่าวจะได้นำเต่าปิงมาแจกให้หลังจากเสร็จงานแล้ว เต่าปิงที่ได้รับนั้นผู้รับจะนำไปไหว้เจ้าที่บ้านของเขา ก่อนจึงจะนำมากินได้

ในวันงานจะมีกระเจาดั้งไว้ กระเจาดั้งมี 2 ประเภทคือ กระเจาที่คณะกรรมการทำขึ้นและกระเจาที่คนบนศาลกล่าว (แก้บน) กระเจาดั้งกล่าวนี้สานด้วยไม้ไผ่เป็นรูปกรวยแหลมมีกาบกล้วยหุ้มข้างนอก แล้วเอาขนมที่ทำด้วยแป้งชุบตีไปกรอบกาบกล้วย ประดับเป็นลวดลายสวยงาม นอกจากกระเจาแล้วยังมีของอื่น ๆ อีกมากมาย เช่น ขนม นม เนย เสื้อผ้า จักรยาน เป็นต้น ถ้าเป็นของเล็กๆ จะทิ้งลงไปเลย ถ้าเป็นของใหญ่จะทิ้งเป็นฉลากแล้วนำไปขึ้นรางวัล ในพิธีทั้งกระเจาดั้งจะเขียนรูปจิ๋วหน้าตาน่าเกลียดน่ากลัว เรียกว่า พญาเงี้ยวล่ออ่อง (พญาขม) ตั้งไว้เป็นประธานแก่บรรดาญาติทั้งหลาย เวลาที่ทำการทั้งกระเจาดั้งจะเป็นเวลาที่การละเล่นหมดแล้ว การละเล่นประกอบกิจกรรม มีลิเก รำถวายให้เจ้าแม่คู่ และมีการแข่งเรือพายรวมทั้งเรือยาวด้วย

การทำบุญลอยเรืออุทิศส่วนกุศล

การทำพิธีทำบุญสงฆ์ให้ปู่ ย่า ตา ยาย ชาวบ้านท่าแฉลบ ตำบลบางกะจะ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี มีการทำพิธีขึ้นในเทศกาลวันสงกรานต์วันสุดท้าย คือวันที่ 17 เดือนเมษายนของทุกปี สิ่งของที่นำมาทำบุญ โดยมี ข้าว กับข้าว กะปิ หัวหอมกระเทียม น้ำปลา และเขียนชื่อปู่ ย่า ตา ยาย ญาติที่ล่วงลับไปแล้ว เชื่อว่าจะทำให้สัตว์ที่เลี้ยงไว้ เช่น วัว ควาย ไม้ตาย เรือที่ประดิษฐ์ขึ้นเอง ทำจากไม้ที่หาได้ในหมู่บ้าน และไม้ไผ่ นำมาประกอบเป็นตัวเรือ ขนาดกว้าง 1 เมตร ยาว 3 เมตร เพื่อทำบุญลอยเรืออุทิศส่วนกุศล

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ด้านอาหารและโภชนาการ

ก๋วยเตี๋ยวเส้นจันท์ 111

เจ้าของชื่อ นายเกษม ผดุงนาม อายุ 61 ปี อยู่บ้านเลขที่ 114 หมู่ที่ 1 ตำบลบางกะจะ อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี สถานที่ตั้งโรงงาน เลขที่ 31 หมู่ที่ 4 ตำบลบางกะจะ อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี โทร. 0-3939-1071 โรงงานก๋วยเตี๋ยวมีเนื้อที่ 10 ไร่ เริ่มทำตั้งแต่ปี พ.ศ.2515

วิธีทำ นำข้าวมาแช่กับน้ำประมาณ 1-2 ชั่วโมง แล้วนำข้าวที่แช่มาไม่ให้เป้งมา นำมาผสมกับน้ำไม่ให้เป้งขึ้นมากจนเกินไป นำเป้งที่ผสมแล้วไปเข้ากับเครื่องนี้ ออกมาเป็นแผ่นสีเหลืองใสตะแกรงผึ่งให้พอหมาด แล้วนำเส้นแผ่นมาซอยเป็นเส้นเล็กๆ จัดวางเส้นก๋วยเตี๋ยวเป็นก้อน ใส่ตะแกรงตากแดดให้แห้งอีกครั้ง แล้วนำมาบรรจุใส่ถุงๆ ละ 1 กิโลกรัม เส้นก๋วยเตี๋ยวต้องตากแดดให้แห้งจะทำให้เส้นเหนียว

ก้วยเตี๋ยยายลั้ง

ชื่อเจ้าของร้าน นางกิมลั้ง แซ่เตี๋ย อยู่บ้านเลขที่ 6 หมู่ที่ 6 ตำบลบางกะจะ อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี ซึ่งเสียชีวิตแล้ว เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2546 เป็นผู้ริเริ่มทำก้วยเตี๋ยยายลั้ง คนแรก ปัจจุบัน มีหลายคนนำสูตรการปรุงก้วยเตี๋ยมาทำ แต่เรียกชื่อแตกต่างกันไป เช่น ก้วยเตี๋ยน้ำกุ้ง ก้วยเตี๋ยบางกะจะ เป็นต้น

ส่วนประกอบ ได้แก่ ก้วยเตี๋ยเส้นใหญ่ ผักคะน้า กุ้งต้มสุก ถั่วงอก แดงกวาหั่นชิ้นเล็ก น้ำปลาอย่างดี น้ำตาลทราย น้ำตาลอ้อย พริกป่น/น้ำส้ม/ไข่ไก่/น้ำมันพืช/กระเทียมเจียว สำหรับส่วนประกอบของกุ้งต้ม นำกุ้งที่ปอกเปลือกเสร็จแล้ว นำมาต้มกับน้ำพอประมาณ ใส่น้ำปลาอย่างดีผสมเล็กน้อย

วิธีทำ ตั้งกระทะให้ร้อน ใส่น้ำมันพืชพร้อมกระเทียมเจียวพอหอม นำเส้นก้วยเตี๋ยลงผัดพริ้ว ไข่ไก่เมื่อผัดเข้ากันดีแล้ว นำผักคะน้าลงผัด ใส่น้ำตาลอ้อย น้ำตาลทราย น้ำส้ม พริกป่น กุ้งต้มสุกแล้ว คนให้เข้ากันดีจนสุก นำถั่วงอก และแดงกวาวางลงบนเส้นก้วยเตี๋ยที่ผัดเสร็จแล้ว พร้อมรับประทานได้เลย

ก้วยเตี๋ยลุงจู้

เจ้าของชื่อนายกิมเซีย (จู้) โกษณาริกา เกิดวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2569 อายุ 78 ปี ที่ตั้งบ้านเลขที่ 61/2 หมู่ที่ 6 ตำบลบางกะจะ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี เดิม แจ็กเจียง แซ่ลิ เป็นบิดาของนายกิมเซีย (จู้) เกษณาริกา เป็นผู้ขายก้วยเตี๋ย โดยวิธีหอบขายไปรอบตลาดบางกะจะ ขายมาเป็นเวลาประมาณ 80 ปี หอบก้วยเตี๋ยเมื่อใส่เครื่องครบชุดจะหนักประมาณ 120 กิโลกรัม โดยใช้เตาตั้งโต๊ะหรือเตาถ่าน

ลักษณะของหอบที่ขายก้วยเตี๋ย จะทำด้วยไม้สัก แล้วใช้สีทาตามไม้ ด้านบนจะบุด้วยแผ่นอลูมิเนียม เมื่อแจ็กเจียง แซ่ลิ ถึงแก่กรรม นายกิมเซีย (จู้) โกษณาริกา เป็นผู้ดำเนินการต่อจนถึงปัจจุบัน

ส่วนประกอบที่ทำให้ก้วยเตี๋ยร้านนายกิมเซียชื่อคือ ไข่ไข่ หนังปลาอินทรีขทอด โดยได้สูตรมาจากลูกค้าเป็นผู้เสนอความคิด

ส่วนประกอบเครื่องก้วยเตี๋ย ได้แก่ น้ำต้มใส่กระดูกหมู หมูแดง ลูกชิ้นปลาหนังอินทรีขทอด กุ้งทอด/ปลาแห้ง/ปลาหมึก/ ปู (ต้ม) / หมูสับ / ไข่ไก่

เทคนิคที่ทำให้ก้วยเตี๋ยอร่อย คือ พริกป่นตัวเอง จะทำให้หอม ไม่เหม็นสาบ

ภูมิปัญญาด้านการเกษตร

สละเนืงวง

ผลงานของนายอุทัย รัชัญชาติ เกิดวันที่ 19 มีนาคม 2482 ที่อยู่ อยู่บ้านเลขที่ 20 หมู่ที่ 8 ตำบลบางกะจะ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี

การปลูกสละต้นแรกของจังหวัดจันทบุรี ปลูกมาแล้วประมาณ 100 ปี นำมาโดยญาติของขุนตาอัน รัชัญชาติ จากกรุงเทพฯ จำนวน 2 เมล็ด และแบ่งให้ญาติไป 1 เมล็ด แต่ไม่ได้ผล ส่วนขุนตาอัน

ธัญชาติ นำไปปลูกในสวนหมู่ที่ 8 ปลูกได้เพียงต้นเดียวและมีรสชาติหวาน และยังหาวิธีขยายพันธุ์ใหม่ให้มีรสชาติเหมือนเดิมไม่ได้ จนกระทั่งคุณตาอันเสียชีวิต ได้ยกที่ดินดังกล่าวให้กับแม่ของคุณอุทัย ธัญชาติ คือ นางสี ธัญชาติ ซึ่งจะมาดูแลเก็บเกี่ยวผลเฉพาะฤดูผลไม้ ปรากฏว่าในเดือนเมษายน เกิดไฟไหม้สวน ต้นสละเหลือแต่ตอคำ ๆ เดือนพฤษภาคม ฝนเริ่มตก สละที่โดนไฟไหม้ ก็เริ่มแตกหน่อ ไม่ได้ตายไปด้วย นางสี ธัญชาติ ได้นำตัดตอสละมาปักชำได้ต้นเพิ่มขึ้นอีกกว่า 10 กอ นายอุทัย จึงได้ขยายพันธุ์ต่อไป โดยใช้วิธีตัดยอดต้นแม่อายุ 7-8 ปี ทิ้งไว้เพื่อให้ต้นสละแตกหน่อจึงนำไปปักชำได้ต้นใหม่นำมาขาย ซึ่งต้นแม่ 1 ต้น จะได้ต้นใหม่อีก 30-40 ต้น โดยใช้ดินฝังกลบ ต่อมาพัฒนานำมาใส่ถุงขาย ซึ่งครั้งแรกต้นละ 350 บาท ซึ่งปัจจุบันได้ขยายพันธุ์เป็นจำนวนมาก เหลือราคาต้นละ 60-70 บาท

การดูแลรักษา

ในช่วงที่เป็นดอก จะมีการผสมเกสร โดยใช้เกสรตัวผู้ของต้นระกำ ระยะเวลา ตั้งแต่ออกดอกติดผลจนถึงรับประทานได้ ใช้เวลาประมาณ 9 เดือน

การตั้งชื่อ ครั้งแรกเรียกว่า สละ ต่อมาอาจารย์ไพโรจน์ ผลประสิทธิ์ ได้เขียนเรื่องสละ จึงให้ชื่อว่า สละพันธุ์เงินวงมาถึงปัจจุบัน ผลงานดีเด่น ได้รับประกาศเกียรติคุณเป็นผู้รักษาและเผยแพร่พันธุ์สละ

ภูมิปัญญาด้านศิลปการแสดงและดนตรี

โขนสดคณะมงคลศิลป์

ที่ตั้ง บ้านเลขที่ 16/1 หมู่ที่ 6 ตำบลบางกะจะ อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี มีนายเดิม มงคลพันธ์ มีภูมิลำเนาอำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี จบการศึกษา ชั้น ป.4 เป็นหัวหน้าคณะ มีผู้ร่วมแสดงประมาณ 30 คน จัดการแสดงเป็น 2 ชุด ชุดใหญ่จะรับการแสดงประมาณคืนละ 12,000 บาท ชุดเล็กประมาณคืนละ 6,000 บาท ใช้เวลาแสดง คืนละประมาณ 3 ชั่วโมง

โขนสดได้มีการสืบทอดมาจากอาจารย์ฉอ้อน ชูเจริญ เป็นคนบางกะจะ ได้เริ่มจัดตั้งโขนสดเมื่อปี พ.ศ.2524 ลักษณะการแสดงโขนสด ผู้แสดงจะร้องเองพร้อมกับเดินไปตามจังหวะของดนตรี ผู้แสดงจะใส่หัวโขนเปิดหน้า การแสดงจะมีลักษณะคล้ายกับการแสดงลิเก มีฉากประกอบไปตามบท การแสดงโขนสดจะแสดงเกี่ยวกับเรื่องรามเกียรติ์ แสดงเป็นตอนๆ ไป เช่น ตอนพระรามเดินดง ต่อสงครามศึกไมยราบ ศึกอินทรชิต หนุมานแผลงกาเป็นต้น ตัวเด่นของละคร พระราม พระลักษณ์ ทศกัณฐ์ หนุมาน นางมณโฑ นางสีดา พระพิเภก เครื่องดนตรีประกอบด้วย กลองตุ้ม ตะโพน ระนาด ฉิ่ง ฉาบ กรับ ขลุ่ย ปี่ ผลงานด้านการแสดง

1. ได้รับใบประกาศเกียรติคุณเมื่อปี พ.ศ.2545 จากสถาบันราชภัฏรำไพพรรณี จังหวัดจันทบุรี
2. วิทยาการการแสดงกลองยาวที่วัดโยธานิมิต และที่โรงเรียนวัดสามผาน
3. ร่วมแสดงงานเมืองจันทน์พันปีวิถีไทย ปี 2545

ภูมิปัญญาด้านศิลปหัตถกรรม

แหล่งเสื่อกกบางกะจะ

ชื่อร้าน ประสิทธิ์พาณิชย์ เจ้าของชื่อ นายประสิทธิ์ วงษ์จินเพ็ชร อายุ 62 ปี จบการศึกษาระดับ ป.4 ที่ตั้งเลขที่ 132 บ้านท่าแฉลบ หมู่ที่ 9 ตำบลบางกะจะ อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี โรงงานทอเสื่อ มีคนงานเย็บเสื่อจำนวน 20 คน มีระบบการทำงานครบวงจร เป็นตัวแทนจังหวัดในงานศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย ปี 2537

การทอเสื่อเริ่มตั้งแต่การจัดซื้อกกมาจากในหมู่บ้านและหมู่บ้านใกล้เคียงมาต้ม ทอเองตามลายที่ต้องการ โดยจัดทำเป็นรูปแบบต่างๆ ได้แก่ เสื่อฟองน้ำ เสื่อปูพับ เสื่อปูศาลา หมอนเสื่อ เสื่อทำเป็นตัวละคร หมวก ที่รองจาน พวงกุญแจ กระเป๋า ตะกร้า ที่เสียบจดหมาย แฟ้มเอกสาร และกล่องใส่กระดาษทิชชู เป็นต้น

ภูมิปัญญาด้านธุรกิจ

ร้านอาหารทะเลขึ้นชื่อ

ร้านปูเจ้า ตั้งอยู่บ้านเลขที่ 56 หมู่ที่ 9 ตำบลบางกะจะ อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี โดยมีนางสมศรี ศรีคูหา เป็นเจ้าของร้าน อาหารที่ขึ้นชื่อของร้านนี้คือ ปูเจ้า ปลาพลั่ว ปลากระพงราดน้ำปลา

ร้านพิศุล ตั้งอยู่เลขที่ 53 หมู่ที่ 9 ตำบลบางกะจะ อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี โดยมีนางฉวี มณีราช เป็นเจ้าของร้าน อาหารที่ขึ้นชื่อของร้านนี้คือ ปลาพลั่ว (ปลากระพงขาว) ก้ามปูนึ่ง กุ้งนึ่ง

ร้านนภา ตั้งอยู่เลขที่ 40 หมู่ที่ 9 ตำบลบางกะจะ อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี โดยมีนางนภา ไพรใจ เป็นเจ้าของร้าน อาหารที่มีชื่อของร้านนี้คือ หอยจ๋า แกงส้มปลาเรียวเขียว ปลาพลั่ว

ร้านท่าแฉลบ ตั้งอยู่เลขที่ 33 หมู่ที่ 10 ตำบลบางกะจะ อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี โดยมีนางสมทรัพย์ แผ่นผา เป็นเจ้าของร้าน อาหารที่ขึ้นชื่อของร้านนี้คือ ปลากระพงราดน้ำปลา ปูนึ่งผัดผงกระหรี่ คัมข่าทะเล

แหล่งพลอย

ในจังหวัดจันทบุรี พบแหล่งพลอยในสภาพภูมิประเทศที่หลากหลาย เช่น ตามภูเขา ไร่นาเขา และพื้นที่ราบที่กระจายอยู่ทั่วทั้งจังหวัด แหล่งที่มีพลอยของจังหวัดจันทบุรี สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 เขตใหญ่ ๆ คือ

เขตแรก เป็นแหล่งพลอยที่อยู่ทางซีกตะวันตกของจังหวัด แถบอำเภอท่าใหม่ และอำเภอเมือง กินอาณาบริเวณตั้งแต่เขาหัว เขาพลอยแหวน เขาสระแก้ว และบ้านบางกะจะ พลอยที่พบส่วนใหญ่เป็นพลอยสีน้ำเงิน สีเขียว สีเหลือง พลอยสาแทรก และพลอยจำพวกเพทาย (Zicon) และ โกเมน (Garnet)

เขตที่สอง เป็นแหล่งพลอยที่อยู่ทางซีกตะวันออกของจังหวัดแถบเขาสระบาป ในพื้นที่อำเภอขลุง และอำเภอมะขาม บริเวณบ้านบ่อเวฬุ บ้านสี่เสียด บ้านตกรม บ้านบ่อเอ็ด บ้านกลาง บ้านหนองปลาไหล บ้านตกริ บ้านสะตอ ห้วยสะพานหิน (บ้านทัพนคร) บ้านแสงแดง และบ้านแสงส้ม พลอยที่พบส่วนใหญ่เป็นพลอยสีแดง และสีน้ำเงิน

คุณภาพของพลอย การพิจารณาคุณภาพของพลอยมีวิธีสังเกตหลายประการ ได้แก่

1. ความแข็ง มีค่าวัดเป็นโมสส์เกล ไม่ต่ำกว่า 6 (เทียบจากเพชรเท่ากับ 10)
2. ความงามของสี คือ สร้างความลึกให้หินมีค่าด้วย
3. ความมันวาว ลักษณะที่สะท้อนแสงที่ส่องตัวเองไปเป็นมุมหักเห
4. การกระจายแสงออก (dispersion) คือ การเปลี่ยนแปลงการหักเหของแสง
5. การหักเหของแสงอย่างมาก คือ ขึ้นอยู่กับการเรียงตัวของอะตอมสารนั้นๆ
6. ความใส คือ ลักษณะที่ปล่อยให้แสงผ่านได้
7. ทนต่อปฏิกิริยาทางเคมี มีอาการเฉื่อยชาไม่สะทกสะท้านต่ออากาศและปฏิกิริยาเคมี
8. เหมาะสมในการเจียรระไนหรือขัดแต่ง

การขุดพลอย

ในการขุดพลอยนั้น นอกจากอาศัยโชคช่วยแล้ว ยังมีเทคนิควิธีการเฉพาะตัวในการค้นหาด้วย เช่น บ้างสังเกตสีของดิน บ้างดูจากจีพลอย ซึ่งก็คือแร่ “ไพไรต์จีน” ที่มีสีดำคล้ายนิลตะโก กระจายบนผิวดิน บางรายสังเกตจากเพื่อนพลอยจำพวกเพทายหรือพลอยน้ำค้าง นอกจากนั้นยังสังเกตได้จาก “ตัวตุ๊กดำ” ที่เคยเชื่อกันว่าเป็นอาหารของพลอยซึ่งที่แท้ก็คือ “แร่ไมก้า” ชนิดหนึ่งนั่นเอง เมื่อพบร่องรอยเหล่านี้จึงเริ่มลงมือขุด โดยขุดหน้าดินทิ้งไปก่อน เพราะเป็นชั้นที่ยังไม่มีพลอย ชาวบ้านเรียกดินชั้นนี้ว่า “อิหลอก” แล้วขุดต่อไปจนถึงความลึกประมาณ 2-3 สอก หากพบชั้นหินกรวดที่เรียกว่า “ชั้นกะสะ” ซึ่งก็คือ หินบะซอลต์ หรือหิน “โคบก” ที่ชาวบ้านเรียกว่า “ลูกร่อน” จึงจะแน่ใจว่ามีพลอยเพราะพลอยจะอยู่ในชั้นกะสะนี้เอง ชั้นกะสะนี้จะมีขนาดตั้งแต่ 10-30 เซนติเมตร บริเวณใดมีกะสะหนามาก อย่างที่เรียกว่า “หนานขนาดสอก” จะมีพลอยหนาแน่นมาก บริเวณใดพลอยน้อย คนขุดมักจะเรียกบริเวณนั้นว่ามี “พลอยห่าง” เมื่อได้ดินในชั้นกะสะขึ้นมา จึงจะนำมาล้างและร่อนในตะแกรงเพื่อแยกพลอยออกจากดินและก้อนกรวด ภาพคนร่อนพลอยตามริมตลิ่งหรือตามท้องห้วยที่อยู่ไม่ไกลจากแหล่งพลอยเป็นภาพที่พบเห็นได้เสมอแถบห้วยสะพานหิน บ้านแสงส้ม บ้านบ่อเวฬุ

การขุดพลอยอีกรูปแบบหนึ่ง คือการใช้รดักดิน หรือที่ชาวบ้านนิยมเรียกว่ารดแมคโค จ้วงตักชั้นดินที่ไม่มีพลอยทิ้งไป แล้วขุดเอาชั้นกะสะที่พลอยมากองไว้ จากนั้นจึงใช้น้ำทอใหญ่ฉีดไล่ล้างดินปล่อยให้ส่วนของกรวดและพลอยไหลตามราง (palong) ลงไปที่ “จิก” (jig) หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า “เย็ก”

ซึ่งก็คือเครื่องแยกพลอยออกจากกรวด ต่อจากนั้นจึงใช้แรงงานคัดพลอยด้วยมืออีกที เรียกการขุดพลอยแบบนี้ว่า เหมืองจืด

พลอยเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่ทำรายได้ให้แก่จังหวัดจันทบุรีเป็นจำนวนมาก ตลาดขายพลอยขนาดใหญ่ตั้งอยู่ที่ “ถนนอัญมณี” ซึ่งมีการซื้อขายในวันศุกร์-เสาร์-อาทิตย์ มีมูลค่าการซื้อขายเป็นสิบล้านบาทต่อวัน ปัจจุบันจังหวัดจันทบุรีเป็นจังหวัดที่เป็นศูนย์กลางการค้าพลอยของประเทศ ในแต่ละปีมีมูลค่านับหมื่นล้านบาท งานฝีมือฝังพลอยและงานเจียรไนพลอยของช่างจังหวัดจันทบุรี ก็นับว่ามีชื่อเสียงมาก

แหวนปู แหวนปลา

ของดีเมืองจันทน์ ซึ่งเป็นที่รู้จักและแสวงหากันมากอย่างหนึ่งคือ แหวนปู แหวนปลา ซึ่งเป็นแหวนกล ตัวเรือนเป็นรูปปูทะเล พญานาค กุ้ง ท้องวงเป็นวงเรียงกันอยู่เมื่อถอดก้านสิ่งจะคล้องกันอยู่ไม่แยกจากกัน และเมื่อประกอบเข้าด้วยกันอย่างถูกต้อง แหวนก็จะมีสี่ก้านเรียงชิดกัน ผู้เป็นเจ้าของจะต้องรู้วิธีการประกอบว่า ต้องจับก้านใดสอดก้านใด ไม่เช่นนั้นจะต้องเค็ดร่อนนำแหวนไปให้ช่าง หรือผู้รู้วิธีช่วยประกอบให้ ดังนั้น เจ้าของแหวนกลบางท่านจึงมักให้ช่างทำทองคาดพันก้านทั้งสี่มิให้หลุดจากรูปเดิม แหวนกล นอกจากจะเป็นเครื่องประดับที่สวยงาม แปลก และถือว่าเป็นสัญลักษณ์ของเมืองจันทน์แล้ว ยังเป็นสิ่งที่ฝึกความจำ ฝึกสมาธิ และทำให้ใจเย็น สุขุมรอบคอบ หรือเป็นของแก้รำคาญในยามว่าง หรือว่าวุ่นใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งได้เป็นอย่างดี โดยการดึงให้หลุดจากเรียงวงแล้วประกอบให้เข้ากันใหม่ ขณะจับก้านสอดกันนั้นจะต้องพุ่งความสนใจอยู่กับเรื่องแหวน และนึกหาวิธีการจนลืมเรื่องยุ่งใจไปได้ชั่วขณะ

ปัจจุบันแหวนปู ยังคงเป็นหัตถกรรมเลื่องชื่อของเมืองจันทบุรี ปัจจุบันช่างได้พัฒนานำลักษณะของสัตว์ทะเล เช่น กุ้ง ปลา ชนิดต่างๆ มาประดิษฐ์และประดับตกแต่งด้วยพลอยหลากสีอย่างสวยงาม นับเป็นงานสร้างสรรค์ของช่างทองเมืองจันทบุรีโดยแท้

แหวนปูนั้น นายหิย์ เจียรไน ชาวบ้านบางกะจะ เป็นผู้คิดประดิษฐ์เป็นคนแรก นายหิย์ เคยเข้ามายึดอาชีพเป็นช่างทองที่กรุงเทพฯ ได้เห็นแหวนกลของฝรั่งที่ทำเป็นห่วงวงคล้องไขว้กันไปมา แม้จะแยกออกได้ก็ยังติดกันเป็นพวง และสามารถประกอบเข้าใหม่ได้ ต่อมาเมื่อกลับสู่บ้านเกิดเมืองจันทบุรี จึงได้นำประสบการณ์และฝีมือทำทองที่ตนมีอยู่เดิมมาคิดประดิษฐ์เป็นแหวนปู ซึ่งเป็นแหวนกลอย่างแหวนฝรั่ง

ปัจจุบันนายหิย์เลิกทำอาชีพนี้แล้วเนื่องจากสูงอายุ อย่างไรก็ตาม ยังมีผู้ที่รักและสนใจที่จะเรียนรู้สืบทอดงานศิลปะนั้นอยู่ คือ นายสาธิต ภูมิภักดิ์ นายสาธิต เริ่มเรียนวิชาช่างทองจากปู่ชื่อ นายพิน ภูมิภักดิ์

นายสาธิตเล่าว่า “ปู่เล่าให้ผมฟังว่าเรียนมาจากชาวจีนท่านหนึ่งชื่อ กังเต็ก เป็นชาวจันทบุรี” นายสาธิตได้คิดรูปแบบต่างๆ เพิ่มขึ้นอีกหลายอย่าง เช่น แหวนปลา ซึ่งก็มีหลายประเภทด้วยกัน ทั้ง ปลากระบอก ปลาเก๋า ปลาเกลา ปลากะพง แล้วแต่ใครต้องการแบบไหน บางคนก็ต้องการให้ทำเป็นตัว กุ้ง ตานั้นก็ใส่เพชร พลอย กระจุกกระจิกได้ พญานาคเอาแบบมาจากกล่องไม้ขีดไฟตราพญานาค ลวดลายต่างๆ ที่ปรากฏอยู่บนแหวนที่ประดิษฐ์นั้น เอาแบบมาจากลวดลายไทยข้าง โปสถ์คริสต์หมู่บ้าน ฉนวน แหวนปูของนายสาธิตแตกต่างจากของนายหิี ตรงกระดองปูของนายหิีนั้นกลมกว่า ทองที่ใช้ทำมี เพอร์เซ็นต์เนื้อทองต่างกัน เช่น พญานาค กุ้ง ใช้ทอง 95 เพอร์เซ็นต์ เพราะงานประเภทนี้เป็นงาน ละเอียดจึงต้องใช้ทองที่มีเปอร์เซ็นต์สูงซึ่งมีความยืดหยุ่นดี สามารถประดิษฐ์เป็นลายที่ต้องการได้ ส่วน ปู ปลา ใช้ทอง 93 เพอร์เซ็นต์ ขั้นตอนที่ยากคือการตัดเส้นทองสอดสลับกันไปมาให้เกิดเป็นรูปตัวสัตว์ ที่ต้องการ และต้องลงตัว สามารถถอดเข้าออกได้ จึงเรียกกันทั่วไปว่า แหวนกล

โดยสรุป ชุมชนตำบลบางกะจะ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี เป็นชุมชนที่มีความอุดมสมบูรณ์ อย่างมาก ด้านทรัพยากร ธรรมชาติสำหรับการประกอบอาชีพ ประชาชนในชุมชนบางกะจะสามารถ ประกอบอาชีพได้อย่างหลากหลาย ทั้งการเพาะปลูก การประมง และค้าขาย นอกจากนั้น ตำบลบางกะจะ ยังเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงประวัติศาสตร์ที่มีคุณค่าอย่างยิ่ง เพราะในชุมชนมีภูมิปัญญาท้องถิ่นและสถานที่ สำคัญทางประวัติศาสตร์ ที่เป็นโบราณสถานและโบราณวัตถุมากมาย โดยข้อมูลต่างๆ เหล่านี้ ได้จาก การค้นหาจากเอกสาร (คณะกรรมการจัดทำหนังสือเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เนื่องในวโรกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ, 2544; โครงการยุวมัคคุเทศก์ โรงเรียนบางกะจะ, มปป; โครงการจัดองค์ความรู้และเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยมิติทาง วัฒนธรรม; มปป; รุ่งอรุณ ศักดิ์สมบูรณ์, 2548; สภาวัฒนธรรมจังหวัดจันทบุรี, 2544) และได้จากการ สัมภาษณ์หรือรับฟังการบรรยายจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง (บรรยงค์ ผลอำพันธ์, 2548, 2549; เอนก ท่าม่วง, 2548, 2549; สำอาง แผ่นผา, 2549; ปธาน เหมะนาวิน, 2549; พระอาจารย์ลอย, 2549; มนตรี พงษ์เจริญ, 2549) รวมทั้งได้ข้อมูลจากสำรวจสถานที่ซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลโดยตรง

บทที่ 3

กระบวนการดำเนินงาน

โครงการนี้ดำเนินการ ตั้งแต่เดือน ธันวาคม 2548 ถึง กรกฎาคม 2549 รวมเป็นระยะเวลา ประมาณ 8 เดือน การดำเนินงานตลอดโครงการ สามารถปฏิบัติกิจกรรมได้ครบถ้วนตามแผนที่วางไว้ โดยได้รับความร่วมมืออย่างดีจาก ผู้บริหาร อาจารย์ และนักเรียนของโรงเรียนบางกะจะ รวมทั้ง ผู้เกี่ยวข้องในชุมชน ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายของโครงการ รายละเอียดของแต่ละกิจกรรมมีดังนี้

ครั้งที่ 1 วันที่ 19 ธันวาคม 2548 เวลา 14:30-16:00 น.

กิจกรรม: ประชุมชี้แจงโครงการและสร้างสัมพันธภาพกับเยาวชน และอาจารย์ผู้รับผิดชอบชมรม
ยุวมัคคุเทศก์

วัตถุประสงค์: เพื่อสร้างความเข้าใจและความร่วมมือกับกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย: นักเรียนโรงเรียนบางกะจะ ที่อยู่ในชมรมยุวมัคคุเทศก์ จำนวน 20 คน ซึ่งเป็นนักเรียน มัธยมศึกษา ชั้นปีที่ 1 จำนวน 3 คน ชั้นปีที่ 2 จำนวน 10 คน ชั้นปีที่ 3 จำนวน 5 คน และชั้นปีที่ 6 จำนวน 2 คน และอาจารย์ผู้รับผิดชอบชมรมยุวมัคคุเทศก์ 1 คน

วิธีการ

- ผู้วิจัยทั้ง 2 คน แนะนำตัวและชี้แจงวัตถุประสงค์และแผนการดำเนินงานของโครงการ
- นักเรียนแนะนำตัวเป็นรายบุคคล
- พูดุข ชักถามเกี่ยวกับความเป็นมาและการดำเนินงานของยุวมัคคุเทศก์ ของโรงเรียนบางกะจะ
- นักเรียนและอาจารย์ซักถามเกี่ยวกับโครงการ เพื่อร่วมกันจัดกิจกรรมของชมรมยุวมัคคุเทศก์ ให้สอดคล้องกับกิจกรรมของโครงการ

ผลที่เกิดขึ้น: อาจารย์ผู้รับผิดชอบชมรมยุวมัคคุเทศก์ มีความเข้าใจในโครงการและเห็นว่าโครงการนี้จะ ช่วยส่งเสริมกิจกรรมของชมรมยุวมัคคุเทศก์ให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 ทั้ง 2 คนซึ่งเป็นยุวมัคคุเทศก์รุ่นใหญ่ของโรงเรียน และมีความรู้เกี่ยวกับชุมชนบางกะจะค่อนข้างมาก ให้ความสนใจและมีส่วนร่วมในการประชุมดีมาก ส่วนนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ซึ่งส่วนใหญ่เป็น ยุวมัคคุเทศก์รุ่นเล็กและมีความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ และโบราณสถานต่างๆ ของชุมชนบางกะจะยัง ไม่มาก มีความสนใจที่จะศึกษาข้อมูลเหล่านี้เพิ่มเติมเพื่อการเป็นมัคคุเทศก์ที่น่าเชื่อถือ

ปัญหาที่เกิดขึ้นและแนวทางแก้ไข: ประเด็นที่ต้องให้ความสนใจในการพบปะกับนักเรียนครั้งแรกนี้ คือ นักเรียนส่วนใหญ่มุ่งเป้าหมายไปที่การเป็นมัคคุเทศก์ที่น่าเชื่อถือ ซึ่งประกอบไปด้วยการมีข้อมูลในจุด

ที่ตนเองรับผิดชอบ (ในบริเวณวัดพลับ) และการมีทักษะการพูดต่อหน้าคนจำนวนมาก ดังนั้น จึงต้องพูดคุยเพื่อสร้างความเข้าใจกับนักเรียนให้เห็นคุณค่าขององค์ประกอบโดยรวมของชุมชน แทนการมุ่งเน้นที่จะเป็นมัลลเทศก์เท่านั้น

ครั้งที่ 2 วันที่ 26 ธันวาคม 2548 เวลา 14:30-16:00 น.

กิจกรรม: จัดกลุ่มสนทนาเพื่อสร้างสัมพันธภาพและสัมพันธเชิงลึก

วัตถุประสงค์: เพื่อสร้างสัมพันธภาพและสัมพันธเชิงลึก

กลุ่มเป้าหมาย: นักเรียนโรงเรียนบางกะจะ ที่อยู่ในชมรมยุวมัลลเทศก์ จำนวน 20 คน

วิธีการ

- แบ่งนักเรียน เป็น 2 กลุ่ม โดย ชั้น ม.1 และ ม.3 อยู่กลุ่มหนึ่ง และอีกกลุ่มหนึ่งเป็นชั้น ม. 2 ส่วน ม. 6 แยกกันอยู่คนละกลุ่ม และผู้วิจัย 2 คน เป็นผู้ดำเนินกิจกรรมกลุ่มคนละกลุ่ม
- ตั้งคำถามให้นักเรียนช่วยกันอภิปราย ในประเด็นต่อไปนี้
 1. นักเรียนรู้จักเรื่องราวในประเด็นเหล่านี้ เพียงใด และอย่างไร
 - ประวัติศาสตร์ชุมชน โบราณสถาน โบราณวัตถุ
 - ชีวิตความเป็นอยู่ วิถีชีวิต การอยู่ร่วมกันของคนในชุมชน
 - ความผูกพันของคนในชุมชน (ในมุมมองของคนที่อยู่ในชุมชนในปัจจุบัน คนที่เคยอยู่ในพื้นที่ และคนนอกพื้นที่)
 2. นักเรียนเห็นว่าชุมชนบางกะจะ มีความสำคัญ และมีคุณค่าอย่างไร

ผลที่เกิดขึ้น: นักเรียนชั้น ม. 6 และ ม. 3 แสดงความคิดเห็น และให้ข้อมูลเชิงลึกได้ในหลายเรื่อง เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ โดยเฉพาะที่วัดพลับ นักเรียนเห็นว่าชุมชนบางกะจะน่าอยู่ ผู้คนมีอัธยาศัยดี มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ รวมทั้งชุมชนมีความเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ในสมัยที่พระเจ้าตากสินมหาราช เมื่อพระองค์มารวบรวมไพร่พลที่จันทบุรีเพื่อตีกรุงศรีอยุธยา กลับคืนจากพม่า นักเรียนบอกว่าเคยมีผู้เฒ่าผู้แก่เล่าประวัติศาสตร์เรื่องนี้ให้ฟัง และนักเรียนรู้สึกที่น่าสนใจมากกว่าการอ่านจากหนังสือ

ปัญหาที่เกิดขึ้นและแนวทางแก้ไข: นักเรียนส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นน้อย โดยเฉพาะนักเรียนชั้น ม. 1 และ ม. 2 จึงมอบหมายให้นักเรียนแต่ละคนเขียน ข้อมูลที่เกี่ยวกับชุมชนบางกะจะซึ่งอาจนำมาจากเอกสารต่างๆ หรือซักถามจากผู้เฒ่าผู้แก่ก็ได้ ตามหัวข้อที่อภิปราย แล้วนัดพูดคุยเพิ่มเติมในครั้งต่อไป

ครั้งที่ 3 วันที่ 9 มกราคม 2549 เวลา 14:30-16:00 น.

กิจกรรม: พุดคุยเพื่อประเมินความรู้ความเข้าใจ และความต้องการของนักเรียนในการศึกษาชุมชนบางกะจะ
วัตถุประสงค์: เพื่อประเมินความรู้ความเข้าใจ และความต้องการของนักเรียนในการศึกษาชุมชนบางกะจะ
กลุ่มเป้าหมาย: นักเรียนโรงเรียนบางกะจะ ที่อยู่ในชมรมยุวมัคคุเทศก์ จำนวน 20 คน

วิธีการ

- ผู้วิจัยอ่านรายงานที่นักเรียนค้นคว้ามา
- ให้นักเรียนช่วยกันแสดงความคิดเห็นว่า ต้องการไปสำรวจสถานที่สำคัญใดบ้าง ของชุมชนบางกะจะ รวมทั้งสถานที่ใกล้เคียงที่มีความเกี่ยวข้องทางประวัติศาสตร์ และต้องการให้บุคคลใดบ้างในชุมชนมาเล่าเรื่องของชุมชนบางกะจะให้ฟังเพื่อช่วยให้นักเรียนมีความเข้าใจในชุมชนมากขึ้น

ผลที่เกิดขึ้น: นักเรียนต้องการ ไปศึกษาที่วัดเขาพลอยแหวน เพราะเป็นวัดที่เก่าแก่ และมีมณฑปอยู่บนที่สูง และนักเรียนเสนอชื่อบุคคลที่ต้องการให้มาเล่าเรื่องเกี่ยวกับชุมชนให้ฟัง ได้แก่ กำนันสำออง แผ่นผา อดีตกำนันตำบลบางกะจะ ปัจจุบันเป็นประธานกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนบางกะจะ พระอาจารย์ลอย รองเจ้าอาวาสวัดพลับ และอาจารย์ปธาน เอมะนาวัน ซึ่งเป็นอาจารย์พิเศษของโรงเรียนสอนงานฝีมือ และเป็นกรรมการมูลนิธิ โรงเรียนบางกะจะ “ส.สามัคคีธรรม-วรรณโพธิ์”

ปัญหาที่เกิดขึ้นและแนวทางแก้ไข: นักเรียนส่วนใหญ่ยังไม่ค่อยแสดงความคิดเห็นเท่าที่ควร ทำให้ประเมินได้ยากว่านักเรียนแต่ละคนมีความต้องการอย่างไร และการพบกับนักเรียนในชั้นเรียน เพียง 2-3 ครั้ง นักเรียนยังอาจไม่คุ้นเคย มีความระมัดระวังตัว และไม่กล้าแสดงออก ซึ่งการพานักเรียนออกไปทัศนศึกษานอกสถานที่ในวันหยุด ตามที่นักเรียนบางคนเสนอมา น่าจะช่วยให้นักเรียนเกิดความคุ้นเคยกับผู้วิจัย และมีการแสดงออก รวมทั้งแสดงความคิดเห็นมากขึ้น

ครั้งที่ 4 วันที่ 21 มกราคม 2549 เวลา 8:30-16:00 น.

กิจกรรม: สำรวจชุมชน และเรียนรู้จากบุคคลสำคัญในชุมชน

วัตถุประสงค์: เพื่อศึกษาสถานที่สำคัญในชุมชน และเรียนรู้ข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนจากบุคคล

กลุ่มเป้าหมาย: นักเรียนโรงเรียนบางกะจะ ที่อยู่ในชมรมยุวมัคคุเทศก์ จำนวน 20 คน

วิธีการ

- นัดหมายกับนักเรียน และอาจารย์ผู้รับผิดชอบชมรมยุวมัคคุเทศก์ รวมทั้งทำหนังสือแจ้งโรงเรียนและขออนุญาตผู้ปกครองนักเรียน สำหรับการสำรวจชุมชนของนักเรียนในวันเสาร์ที่ 21 มกราคม 2549 โดยดำเนินการในเรื่องเหล่านี้ล่วงหน้า

- นักเรียน อาจารย์ และผู้วิจัย มาพร้อมกันที่โรงเรียนก่อนออกเดินทางไปที่วัดเขาพลอยแหวน ผู้วิจัยทบทวนวัตถุประสงค์ของศึกษาชุมชนครั้งนี้ รวมทั้งกิจกรรมที่จะทำทั้งหมดในวันนี้
 - เมื่อเดินทางไปถึงวัดเขาพลอยแหวน นักเรียน อาจารย์ และผู้วิจัยเดินสำรวจสภาพวัดเขาพลอยแหวน โดยมีผู้ใหญ่บ้านหมู่ 4 และ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 6 ต. เขาพลอยแหวน ซึ่งเป็นอาสาสมัครในการทำหน้าที่ดูแลโบราณสถานของชุมชน เป็นผู้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมและอำนวยความสะดวก นอกจากนั้น ยังมี อาจารย์มนตรี พงษ์เจริญ อาจารย์โรงเรียนเบญจมราชูทิศ จันทบุรี ซึ่งเป็นผู้มีความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์เมืองจันทบุรี ได้มาพูดคุยกับนักเรียนเกี่ยวกับประวัติศาสตร์สถานที่และบุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับเมืองจันทบุรี ชุมชนบางกะจะ และวัดเขาพลอยแหวน ใช้เวลาศึกษาอยู่ที่วัดเขาพลอยแหวนในช่วงครึ่งวันเช้า
 - นักเรียน อาจารย์ และผู้วิจัย พักรับประทานอาหารกลางวันที่ร้านก๋วยเตี๋ยวยาลั่ง (ต้นตำหรับ) ซึ่งเป็นอาหารท้องถิ่นที่มีชื่อเสียงของตำบลบางกะจะ และเมื่อรับประทานอาหารเสร็จแล้ว เจ้าของร้านได้เปิดวิดีโอเรื่องก๋วยเตี๋ยวยาลั่งให้นักเรียนดู ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้วิถีทำ และความเป็นมา รวมทั้งประวัติของยายลั่งผู้เป็นเจ้าของสูตรก๋วยเตี๋ยวนี้อย่างละเอียด
 - ในช่วงบ่าย นักเรียนเดินทางมาที่วัดพลับ และรับฟังการบรรยายความรู้เกี่ยวกับชุมชนบางกะจะจากบุคคลสำคัญในชุมชน 3 คน ตามที่นักเรียนเสนอไว้ คือ กำนันสำออง แผ่นผา พระอาจารย์ลอย และอาจารย์ปธาน เอมะนาวิน โดยแต่ละคน มีประเด็นสำคัญคนละเรื่อง เช่น กำนันสำออง พูดเกี่ยวกับความเป็นมา สภาพทั่วไป และวิถีชีวิตของคนบางกะจะ พระอาจารย์ลอย พูดเกี่ยวกับ ความเป็นมา โบราณสถาน และโบราณวัตถุของวัดพลับ และอาจารย์ปธาน พูดเกี่ยวกับ ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมที่เยาวชนควรให้ความสนใจและประพฤติปฏิบัติ
- ผลที่เกิดขึ้น:** นักเรียนส่วนใหญ่ให้ความสนใจมากในการสำรวจวัดเขาพลอยแหวน และก๋วยเตี๋ยวยาลั่ง สำหรับในช่วงการเรียนรู้ข้อมูลจากบุคคลสำคัญในชุมชน นักเรียนชั้นม. 6 ให้ความสนใจและตั้งใจฟังดี นักเรียนในชั้นที่เล็กลงไป เช่น ม. 1 และ ม. 2 มีความสนใจระยะสั้น ส่วนใหญ่จึงสนใจในช่วงแรกๆ ของการบรรยายเท่านั้น แต่อย่างไรก็ดี นักเรียนแต่ละคนได้จดบันทึก สิ่งต่างๆ ที่ได้เรียนรู้ในวันนั้นลงในสมุดบันทึกที่แจกให้ทุกคนเมื่อเริ่มต้นโครงการ ซึ่งแต่ละคนจดได้มากบ้าง น้อยบ้างแตกต่างกัน ตามความสามารถในการจดและความสนใจ
- ปัญหาที่เกิดขึ้นและแนวทางแก้ไข:** นักเรียนยังใช้วิธีการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นฝ่ายรับ โดยเห็นได้จากนักเรียน ดู ฟัง และเขียน ในรูปแบบของการเรียนในชั้นเรียน นักเรียนไม่ซักถามวิทยากรคนใด ทำให้ประเมินได้ยากนักเรียนมีการเรียนรู้ชุมชนมากขึ้น หรือไม่ เพียงใด หรือมีความรู้สึกอย่างไรต่อชุมชน หลังจากการสำรวจชุมชนและรับฟังข้อมูลเพิ่มเติมจากบุคคลสำคัญของชุมชน ผู้วิจัยจึงวางแผนว่าใน

การพบนักเรียนครั้งต่อไป จะให้นักเรียนเขียนเรียงความเรื่อง ความรู้สึกของข้าพเจ้าต่อชุมชนบางกะจะ เพื่อประเมิน ความรู้ความเข้าใจและความสัมพันธ์ของนักเรียนต่อชุมชนของตน

ครั้งที่ 5 วันที่ 23 มกราคม 2549 เวลา 14:30-16:00 น.

กิจกรรม: สะท้อนความรู้สึกของนักเรียนต่อชุมชนบางกะจะ

วัตถุประสงค์: เพื่อประเมินความรู้ความเข้าใจและความสัมพันธ์ของเยาวชนต่อชุมชนของตน

กลุ่มเป้าหมาย: นักเรียนโรงเรียนบางกะจะ ที่อยู่ในชมรมยุวมัคคุเทศก์ จำนวน 20 คน

วิธีการ

- ผู้วิจัยให้นักเรียนเขียนเรียงความเรื่อง ความรู้สึกของข้าพเจ้าต่อชุมชนบางกะจะ โดยสร้างแรงจูงใจในการเขียน คือ ถ้าเรียงความเรื่องใดที่ดี จะได้รับรางวัล
- นักเรียนใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมงในการเขียนเรียงความ ในห้องเรียน
- ผู้วิจัย 2 คน นำเรียงความทุกเรื่องมาอ่าน แล้วพิจารณาตัดสินให้รางวัลพิเศษกับนักเรียนที่เขียนได้ดีที่สุด ของแต่ละชั้นปีๆ ละ 1 เรื่อง และนักเรียน ม. 6 ทั้ง 2 คน ซึ่งเขียนได้ดีกว่าชั้นปีอื่นตามพัฒนาการอยู่แล้ว ส่วนนักเรียนคนอื่นได้รับชมเชยทุกคน เพื่อสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการแสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิดของตนในทางที่สร้างสรรค์ โดยมอบรางวัล เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2549

ผลที่เกิดขึ้น: นักเรียนเขียนเรียงความที่แสดงถึงความรู้ ความเข้าใจ และความรู้สึกของตนที่มีต่อชุมชนบางกะจะ ในหลายๆ ด้าน ได้แก่ ทางด้านประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวกับการมาพักพิงที่วัดพลับก่อนเข้าตีเมืองจันทบุรีของพระเจ้าตากสินมหาราช ด้านโบราณสถานและโบราณวัตถุตามวัดเก่าแก่ต่างๆ โดยเฉพาะวัดพลับ ด้านประเพณีและวัฒนธรรม เช่น ประเพณีทิ้งกระจาด และแข่งเรือ เป็นต้น ด้านความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การเป็นแหล่งพลอยของเมืองจันทน์ และพื้นดินมีความอุดมสมบูรณ์สามารถเพาะปลูกพืช ผัก ผลไม้ได้มากมาย รวมทั้งวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนมีความสงบสุข คนในชุมชนมีน้ำใจ ไม่ตรีที่ติดต่อกัน และส่วนใหญ่เป็นญาติ หรือรู้จักกันดี นอกจากนั้น นักเรียนส่วนใหญ่แสดงทัศนคติที่ดีต่อการเป็นสมาชิกของชุมชนบางกะจะและต่อโรงเรียน โดยในระหว่างการเขียนเรียงความ นักเรียนมีการซักถามแลกเปลี่ยนและตรวจสอบข้อมูล

ปัญหาที่เกิดขึ้นและแนวทางแก้ไข: มีนักเรียนบางคนเขียนข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง โดยเขียนตามความเข้าใจหรือตามที่จำได้ เนื่องจากในขณะที่เขียนไม่มีเอกสารประกอบ ดังนั้น อาจเป็นไปได้ว่านักเรียนบางคนยังขาดความเข้าใจในบางเรื่องเกี่ยวกับชุมชนบางกะจะ หรือจดจำมาอย่างไม่ถูกต้อง สำหรับปัญหานี้

ผู้วิจัยเห็นว่าสามารถแก้ไขได้เมื่อมีการจัดนิทรรศการและแสดงผลการศึกษาชุมชนบางกะจะในด้านต่างๆ ในช่วงเผยแพร่ผลการศึกษาร่วมกันของเยาวชน

ครั้งที่ 6 วันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2549 เวลา 14:00-16:00 น.

กิจกรรม: เยาวชนแสดงความสามารถในการเผยแพร่คุณค่าของชุมชนบางกะจะแก่ผู้คนภายนอก

วัตถุประสงค์: เพื่อส่งเสริมให้เยาวชนเห็นคุณค่าและมีความภาคภูมิใจในการเป็นสมาชิกในชุมชนของตน

กลุ่มเป้าหมาย: นักเรียนโรงเรียนบางกะจะ ที่อยู่ในชมรมยุวมัคคุเทศก์ จำนวน 20 คน

วิธีการ

- จัดให้ผู้เข้าประชุมซึ่งมาประชุมที่วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี จำนวนประมาณ 20 คน มาชมโบราณสถานและโบราณวัตถุที่วัดพลับ โดยผู้เข้าประชุมกลุ่มนี้เป็นผู้อำนวยการ และคณาจารย์ของวิทยาลัยพยาบาล จากวิทยาลัยพยาบาลในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขในจังหวัดต่างๆ
- นักเรียนชมรมยุวมัคคุเทศก์ จำนวน 20 คน ในโครงการนี้ได้ร่วมเป็นผู้บรรยาย หรือร่วมอยู่ในกลุ่มผู้บรรยายตามจุดต่างๆ ที่เป็นโบราณสถานและโบราณวัตถุของวัดพลับ

ผลที่เกิดขึ้น: นักเรียนที่เป็นผู้บรรยายได้แสดงออกถึงความสามารถในการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับ

โบราณสถานและโบราณวัตถุที่มีค่าของชุมชน สำหรับนักเรียนที่ยังไม่ได้เป็นผู้บรรยายแต่ได้เข้าร่วมในกลุ่ม ได้เห็นถึงคุณค่าของการที่มีความรู้ ความเข้าใจในสิ่งที่มีคุณค่าของชุมชน ซึ่งเป็นที่สนใจของบุคคลภายนอก โดยเมื่อสิ้นสุดการพาชมวัดพลับ ตัวแทนกลุ่มผู้ชมซึ่งเป็นผู้อำนวยการวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ราชบุรี ได้กล่าวขอบคุณและชื่นชมนักเรียนพร้อมทั้งมอบเงินที่ได้รับบริจาค จากกลุ่มผู้ชมให้กับนักเรียน

ปัญหาที่เกิดขึ้นและแนวทางแก้ไข: กลุ่มผู้ชมมีจำนวนไม่มากเท่าที่วางแผนไว้เพราะผู้วิจัยมีเวลาจำกัดในการประชาสัมพันธ์เชิญชวน แต่กลุ่มที่ไปเป็นผู้ที่มีความสนใจในโบราณสถานและโบราณวัตถุ จึงสร้างความภาคภูมิใจให้แก่นักเรียนได้อย่างมาก เพราะมีการซักถามด้วยความสนใจและให้รางวัลแก่นักเรียนในช่วงสุดท้ายดังที่กล่าวไปแล้ว

ครั้งที่ 7 วันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2549 เวลา 14:30-16:00 น.

กิจกรรม: แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเตรียมนักเรียนสำหรับกิจกรรมเผยแพร่ผลการศึกษาร่วมกัน

วัตถุประสงค์: - เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น ต่อการร่วมโครงการ

- เพื่อเตรียมนักเรียนสำหรับการเผยแพร่ผลการศึกษาร่วมกันในช่วงต้นเดือนมิถุนายน 2549

กลุ่มเป้าหมาย: นักเรียนโรงเรียนบางกะจะ ที่อยู่ในชมรมยุวมัคคุเทศก์ จำนวน 20 คน

วิธีการ

- เปิดโอกาสให้นักเรียนได้พูดถึงความคิดเห็นและความรู้สึกที่ร่วมโครงการนี้
- มอบรางวัลสำหรับการเขียนเรียงความ เรื่องความรู้สึกของข้าพเจ้าต่อชุมชนบางกะจะ
- ผู้วิจัยอธิบายเกี่ยวกับกิจกรรมการเผยแพร่ผลการศึกษาร่วมชุมชนในช่วงต้นเดือนมิถุนายน 2549 อย่างคร่าวๆ แก่นักเรียน ซึ่งก่อนการพบกับนักเรียนในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วางแผนร่วมกับอาจารย์ผู้รับผิดชอบชมรมยุวมัคคุเทศก์ ถึงการจัดกิจกรรมการเผยแพร่ผลการศึกษาร่วมชุมชนของนักเรียนที่สามารถทำได้ในช่วงที่โรงเรียนจะจัดกิจกรรมเพื่อรำลึกถึงการเดินทางมาถึงวัดพลับของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ในช่วงต้นเดือนมิถุนายน 2549

ผลที่เกิดขึ้น: นักเรียนมีความคิดเห็นว่าโครงการนี้ช่วยให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับชุมชนบางกะจะมากขึ้น แต่เสนอว่าต้องการมีความรู้เกี่ยวกับค่ายเนินวง และพิพิธภัณฑสถานฯ ได้น้ำ มากขึ้น อาจารย์ผู้รับผิดชอบชมรมยุวมัคคุเทศก์ แจ้งว่าได้วางแผนให้เจ้าหน้าที่ของพิพิธภัณฑสถานฯ มาพูดคุยให้นักเรียนฟังในช่วงต้นเดือนพฤษภาคม 2549 ก่อนโรงเรียนเปิดปีการศึกษาใหม่

ปัญหาที่เกิดขึ้นและแนวทางแก้ไข: นักเรียนแสดงความคิดเห็นน้อย ส่วนใหญ่เป็นคนเดิม จึงต้องเรียกถามเป็นรายบุคคล โดยรวมนักเรียนสนใจที่จะร่วมโครงการต่อไปในปีการศึกษาหน้าถ้ายังเรียนอยู่ที่นี้

ครั้งที่ 8 วันที่ 12 มิถุนายน 2549 เวลา 12:30-13:30 น.

กิจกรรม: ประชุมวางแผนร่วมกับนักเรียนและอาจารย์ในการจัดนิทรรศการเผยแพร่ผลการศึกษาร่วมชุมชน

วัตถุประสงค์: เพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดนิทรรศการเผยแพร่ผลการศึกษาร่วมชุมชน ในวันที่ 22-23 มิถุนายน 2549

กลุ่มเป้าหมาย: ผู้อำนวยการ อาจารย์ โรงเรียนบางกะจะ และ นักเรียนที่อยู่ในชมรมยุวมัคคุเทศก์

จำนวน 20 คน

วิธีการ

- ประสานงานและนัดหมายล่วงหน้า เพื่อการประชุมวางแผนร่วมกับนักเรียนและอาจารย์ผู้รับผิดชอบชมรมยุวมัคคุเทศก์ ซึ่งเป็นหัวหน้าในการจัดกิจกรรม โครงการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและมรดกทางประวัติศาสตร์ของตำบลบางกะจะ ซึ่งมีกำหนดจัดงานในวันที่ 22-23 มิถุนายน 2549 ณ โรงเรียนบางกะจะ อำเภอเมือง จันทบุรี
- ผู้วิจัยประชุมร่วมกับนักเรียน วางแผนการจัดกิจกรรมการเผยแพร่ผลการศึกษาร่วมชุมชนบางกะจะ และนำเสนอต่อผู้อำนวยการและอาจารย์ผู้รับผิดชอบชมรมยุวมัคคุเทศก์ เพื่อขอความร่วมมือในการจัดสถานที่และการใช้สื่อต่างๆ ในการนำเสนอผลงาน

- ผู้วิจัยร่วมกับนักเรียน แบ่งงาน จัดเตรียมเนื้อหา และจัดทำสื่อต่างๆสำหรับการแสดงนิทรรศการ
- ผู้วิจัยและนักเรียนจัดทำสื่อต่างๆสำหรับการแสดงนิทรรศการ ให้แล้วเสร็จก่อนวันงาน

ผลที่เกิดขึ้น: ผู้วิจัยและนักเรียน ได้ทบทวน และสรุปสาระสำคัญที่ได้จากการศึกษาชุมชนบางกะจะ และมีความพร้อมในการนำเสนอผลงาน โดยผลงานที่นำมาเสนอนี้ เป็นส่วนหนึ่งของโครงการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและมรดกทางประวัติศาสตร์ของตำบลบางกะจะ ซึ่งโรงเรียนบางกะจะจัดทำขึ้น

ปัญหาที่เกิดขึ้นและแนวทางแก้ไข: ไม่มีปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการของกิจกรรมนี้ ผู้บริหารโรงเรียน อาจารย์ และนักเรียน ให้ความร่วมมืออย่างดียิ่งในการจัดเตรียมงาน และสำเร็จเรียบร้อยก่อนวันแสดงนิทรรศการ

ครั้งที่ 9 วันที่ 22-23 มิถุนายน 2549 เวลา 9:00-13:30 น.

กิจกรรม: การจัดนิทรรศการเผยแพร่ผลการศึกษาชุมชนตำบลบางกะจะ

วัตถุประสงค์: เพื่อเผยแพร่ผลงานการศึกษาชุมชนตำบลบางกะจะ

กลุ่มเป้าหมาย: (ร่วมกับเป้าหมายของโครงการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและมรดกทางประวัติศาสตร์ของตำบลบางกะจะ ซึ่งดำเนินการโดยโรงเรียนบางกะจะ ในวันที่ 22-23 มิถุนายน 2549)

1. นักเรียน โรงเรียนบางกะจะและนักเรียนจากโรงเรียนประถมศึกษาในพื้นที่ตำบลบางกะจะ

จำนวน ประมาณ 300 คน

2. ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นตำบลบางกะจะ ประมาณ 200 คน

วิธีการ

- จัดกิจกรรมและสื่อต่างๆ แสดงไว้ที่ศาลาหน้าอาคารเรียน สำหรับการเผยแพร่ผลงานการศึกษาชุมชนตำบลบางกะจะโดยนักเรียนกลุ่มยุวมัคคุเทศก์ โดยนำเสนอด้วยภาพ คำอธิบาย รูปจำลอง และวิดิทัศน์กิจกรรมต่างๆ ที่นักเรียนทำเพื่อการศึกษาชุมชนตำบลบางกะจะ
- นักเรียนกลุ่มยุวมัคคุเทศก์ เป็นผู้บรรยายในการเยี่ยมชมโบราณสถาน ในบริเวณอุทยานการศึกษาในบริเวณวัดพลับ และวัดเขาพลอยแหวน โดยมีธรรมาของเทศบาลเมืองจันทบุรี พา นักเรียนและประชาชนเยี่ยมชมในบริเวณดังกล่าว
- โรงเรียนบางกะจะจัดแข่งขันตอบปัญหาทางวิชาการในเนื้อหาศิลปวัฒนธรรมของตำบลบางกะจะ และจัดประกวดวาดภาพพระปรมาภิไธยสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา

ผลที่เกิดขึ้น: การจัดนิทรรศการเพื่อเผยแพร่ผลงานของนักเรียน โรงเรียนบางกะจะในครั้งนี้ เป็นส่วนหนึ่งของโครงการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและมรดกทางประวัติศาสตร์ของตำบลบางกะจะ ซึ่งโรงเรียนบางกะจะจัดทำขึ้น โดยโครงการดังกล่าวนี้มีวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการศึกษาชุมชนตำบลบางกะจะเพื่อพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างเยาวชนตำบลบางกะจะ ดังนี้

1. เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้โดยเน้นความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของสังคมไทย ที่เกี่ยวข้องและใกล้ตัวนักเรียน
2. เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้โดยเน้นความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย
3. เพื่ออนุรักษ์และสืบสานศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ดำรงอยู่ในท้องถิ่นอย่างถาวรตลอดไป
4. เพื่อเผยแพร่และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับคุณค่าของกลุ่มโบราณสถานและมรดกทางประวัติศาสตร์ของตำบลบางกะจะ ให้เป็นที่รู้จักแพร่หลาย

สำหรับผลที่เกิดขึ้นจากการนำเสนอผลงานการศึกษาชุมชนตำบลบางกะจะ ของนักเรียนยุวมัคคุเทศก์ มีนักเรียนทั้งในโรงเรียนบางกะจะ และโรงเรียนอื่นๆ ที่มาร่วมงาน ได้แก่ โรงเรียนวัดพลับ โรงเรียนวัดสิงห์ โรงเรียนวัดโยธานิมิต และโรงเรียนบ้านท่าแฉลบ ให้ความสนใจเข้าชมนิทรรศการ และเยี่ยมชมอุทยานการศึกษา ร่วมแข่งขันตอบปัญหา และวาดภาพ ส่วนนักเรียนยุวมัคคุเทศก์ก็ได้ปฏิบัติหน้าที่พานักเรียน และประชาชนเยี่ยมชมสถานที่สำคัญในชุมชน ทำให้มีโอกาสดำเนินการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่นให้กับประชาชนและเพื่อนเยาวชนในชุมชนด้วย ซึ่งน่าจะส่งผลให้เยาวชนกลุ่มนี้ มีความรัก ความภูมิใจ และเห็นคุณค่าของประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมของชุมชนของตนเองมากยิ่งขึ้น

ปัญหาที่เกิดขึ้นและแนวทางแก้ไข: การจัดการนิทรรศการแสดงผลงานของนักเรียนกลุ่มยุวมัคคุเทศก์ ที่ได้ศึกษาข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับชุมชนในโครงการนี้ จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนทั้งด้านกำลังคนและเงินทุนเป็นจำนวนมากไม่น้อย ซึ่งถ้าดำเนินการเองโดยผู้วิจัย อาจไม่สามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ แต่สำหรับในการแสดงนิทรรศการในโครงการนี้ ได้รับการสนับสนุนให้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและมรดกทางประวัติศาสตร์ของตำบลบางกะจะ ซึ่งดำเนินการโดยโรงเรียนบางกะจะ โดยมีวัตถุประสงค์ส่วนใหญ่เหมือนกัน จึงทำให้การจัดการนิทรรศการเผยแพร่ผลงานการศึกษาชุมชนตำบลบางกะจะในครั้งนี้ บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ผู้วิจัยที่ตั้งไว้

ครั้งที่ 10 วันที่ 7 กรกฎาคม 2549 เวลา 14:00-17:00 น.

กิจกรรม: ประเมินผลของการดำเนินโครงการที่มีต่อนักเรียน โรงเรียน และชุมชน

วัตถุประสงค์: เพื่อประเมินผลการดำเนินโครงการที่มีต่อนักเรียนผู้ร่วมโครงการ โรงเรียน และชุมชน

กลุ่มเป้าหมาย: นักเรียนยุวมัคคุเทศก์ ผู้อำนวยการ และอาจารย์ โรงเรียนบางกะจะ และตัวแทนชุมชน
วิธีการ

- กำหนดประเด็นในการประเมินผลโครงการจากกลุ่มเป้าหมาย แต่ละกลุ่ม สำหรับนักเรียนมีหัวข้อดังนี้

- 1) การที่โครงการได้จัดกิจกรรม เช่นการไปศึกษาที่เขาพลอยแหวน การพาไปร้านกล้วยเตี้ยขายล้ง และการเชิญผู้รู้ในชุมชนมาบรรยายให้ฟัง ทำให้นักเรียน รู้จักและมีความรู้สึกกับชุมชนอย่างไรบ้าง
- 2) โดยรวมแล้วนักเรียนคิดว่าโครงการนี้ช่วยทำให้นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆต่อไปนี้อย่างไรบ้าง - ด้านการเรียนรู้ ด้านความผูกพัน ความรู้สึกต่อชุมชน และอื่นๆที่อยากจะบอก

สำหรับผู้อำนวยการและอาจารย์ของโรงเรียนบางกะจะ รวมทั้งตัวแทนชุมชน ใช้ประเด็นคำถามปลายเปิดแบบกว้างๆ คือ โครงการนี้มีผลอย่างไรบ้าง ต่อ นักเรียน โรงเรียน และชุมชน

- นัดหมายนักเรียน ผู้บริหารโรงเรียน อาจารย์ และตัวแทนชุมชน (ประธานกลุ่มสตรีหมู่บ้านบางกะจะ) เพื่อเก็บข้อมูล
- เก็บข้อมูลกับนักเรียน โดยการให้นักเรียนแต่ละคนเขียนบรรยายตอบประเด็นตามที่กำหนดไว้ เนื่องจากนักเรียนส่วนใหญ่ไม่ค่อยพูด ให้ข้อมูลด้วยการเขียนได้มาก
- เก็บข้อมูลจากผู้อำนวยการ โรงเรียนและอาจารย์ผู้รับผิดชอบกลุ่มมัธยมศึกษา รวมทั้งประธานกลุ่มสตรีฯ โดยการสัมภาษณ์ พูดคุย และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน

ผลที่เกิดขึ้น:

นักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ ทุกคนมีความเห็นเหมือนกันว่า โครงการนี้ช่วยให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในชุมชนมากขึ้น รู้สึกรัก ภูมิใจ และผูกพันกับชุมชนมากขึ้น

ผู้บริหารและอาจารย์ของโรงเรียนบางกะจะ เห็นว่าโครงการนี้ช่วยพัฒนานักเรียนให้เป็นผู้ที่มีความรักและผูกพันกับชุมชน และส่งผลถึงการมีชื่อเสียงของโรงเรียน รวมทั้งการได้รับการยอมรับจากผู้ปกครองนักเรียน

ประธานกลุ่มสตรีหมู่บ้านบางกะจะ เห็นว่ากิจกรรมของนักเรียนกลุ่มมัธยมศึกษา ช่วยให้เด็กใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ได้เรียนรู้เกี่ยวกับชุมชนมากกว่านักเรียนทั่วไป

ปัญหาที่เกิดขึ้นและแนวทางแก้ไข: ในการเก็บข้อมูลกับนักเรียน มีปัญหาเหมือนเดิม คือ นักเรียนไม่ค่อยแสดงความคิดเห็นโดยการพูด ดังนั้น จึงใช้การเขียนตอบประเด็นคำถามที่ตั้งไว้ ซึ่งการตอบคำถามในลักษณะนี้ ทำให้ได้เฉพาะประเด็นที่ถาม และนักเรียนบางคนเขียนคำตอบสั้นๆ อย่างไม่ดี การเขียนตอบของนักเรียนทุกคน ช่วยให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลจากเด็กทุกคน

บทที่ 4

ผลการดำเนินงาน

ผลการดำเนินงาน นำเสนอได้ตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย โดยแบ่งเป็นส่วน ๆ ได้ ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการเก็บข้อมูล ประกอบด้วย ข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนบางกะจะ และ ข้อมูลข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาความสัมพันธ์ ระหว่างเยาวชนกับชุมชน

ส่วนที่ 2 ภาพรวมของผลการดำเนินงาน

ส่วนที่ 3 องค์ความรู้ที่ได้จากการดำเนินงาน

ส่วนที่ 4 แนวทางการจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ของเยาวชนที่มีต่อชุมชน

ส่วนที่ 1 ผลการเก็บข้อมูล

การสรุปผลการเก็บข้อมูลเพื่อศึกษาการพัฒนาความสัมพันธ์ ระหว่างเยาวชนกับชุมชน ตำบลบางกะจะ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนบางกะจะ ทั้งนี้ในส่วน of ข้อมูลชุมชน ซึ่งประกอบไปด้วย ประวัติความเป็นมา ลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจและสังคมของชุมชน วิถีชีวิตในชุมชน ประเพณีวัฒนธรรม และบริบทของชุมชน ได้กล่าวไว้อย่างละเอียดในบทที่ 2 แล้ว และข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาความสัมพันธ์ ระหว่างเยาวชนกับชุมชน ในส่วนนี้จึงจะกล่าวถึง รายละเอียดเกี่ยวกับการพัฒนาความสัมพันธ์ ระหว่างเยาวชนกับชุมชน

การพัฒนาความสัมพันธ์ ระหว่างเยาวชนกับชุมชน

การพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างเยาวชนกับชุมชน ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้กระบวนการศึกษาและพัฒนา ตลอดช่วงเวลาที่ดำเนินการวิจัย โดยเริ่มตั้งแต่การชี้แจงวัตถุประสงค์ การสร้างสัมพันธภาพ การให้เยาวชนเล่าและเขียนเรียงความเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจ และความรู้สึกที่มีต่อชุมชน การใช้กระบวนการสะท้อนคิดสิ่งที่เยาวชนแสดงออกมา รวมทั้งการไปศึกษาในสถานที่จริงและการได้พูดคุยกับผู้ที่มีความรู้ในประวัติศาสตร์และเรื่องราวของชุมชน แล้วนำความรู้ความเข้าใจที่ได้ไปใช้ในการเผยแพร่ให้กับบุคคลที่อยู่ในชุมชนและเข้ามาเยี่ยมชม โบราณสถานของวัดพลับ จึงเป็นการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างเยาวชนกับชุมชนอย่างต่อเนื่อง สำหรับกิจกรรมการดำเนินงานในแต่ละครั้ง ได้กล่าวไว้ในบทที่ 3 ผลของการพัฒนาความสัมพันธ์ มีรายละเอียดจากเรียงความที่นักเรียนเขียนออกมาเกี่ยวกับความรู้สึก ความผูกพัน และการเรียนรู้ จากการเข้าร่วมโครงการ ดังนี้

1. ค.ณ. ชนิษา บำรุงมิตร ชั้น ม. 3

ทำให้รู้จักกับชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่มากขึ้น ได้รู้ประวัติความเป็นมาจากผู้รู้ในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นผู้ใหญ่บ้าน คนขายกล้วยเตี้ยว พระ ถ่านัน และอาจารย์ เรื่องราวที่เขานำมาบอกเล่าด้วยความตั้งใจ เป็นสิ่งที่ดีและเป็นประโยชน์ต่อพวกเราที่ได้รู้ประวัติศาสตร์ของแผ่นดินที่เราเหยียบอยู่ ในฐานะที่ฉันเกิดและโตที่นี่ อยากจะนำความรู้ที่ได้ไปใช้ประโยชน์ เพื่อให้ชุมชนของฉันเป็นชุมชนที่ดี เพราะฉันรักชุมชนแห่งนี้มาก ไม่ว่าฉันจะไป อยู่ที่ไหน ก็อย่านำสิ่งที่มีค่าไปบอกต่อกับคนอื่น ในอนาคต ฉันคิดว่าชุมชนที่ฉันรักนี้จะเป็นชุมชนที่เจริญรุ่งเรืองและทุกคนก็จะให้ความสนใจ ฉันตั้งใจจะนำความรู้ทั้งหมดเพื่อเป็นพลังสำคัญหนึ่งพลังที่จะทำให้ชุมชนที่รักของฉันเป็นชุมชนที่มีคุณค่า แม้หนึ่งพลังของฉันจะน้อยแต่ถ้าเพื่อนทุกคนคิดเหมือนฉันก็อาจจะดี

2. ค.ณ. ชญาพร จันอาจ ชั้น ม. 3

การที่เราได้ไปในที่ต่างๆ เช่น วัดเขาพลอยแหวน เราก็ได้รู้ว่าเขาพลอยแหวนเป็นอย่างไรบ้าง มีบันไดกี่ขั้น และก็ได้เห็นว่าเมื่อเราขึ้นไปบนวัดแล้ว ได้เห็นอะไรบ้าง อย่างเช่น เมื่อขึ้นไปข้างบน เราก็ได้มองเห็นทะเลและภูเขาไกลๆ ตอนที่ไปที่ร้านกล้วยเตี้ยขายกล้วย เราก็ได้รู้ว่ามีวิธีการทำอย่างไร มีส่วนประกอบอะไรบ้าง และมีเคล็ดลับอย่างไรที่ทำให้กล้วยเตี้ยอร่อย เช่น ใส่น้ำกุ้งลงไปจะทำให้มีรสหวาน และกลิ่นหอม อร่อยยิ่งขึ้น การที่เชิญผู้รู้ในชุมชนมาบรรยายให้ฟัง ก็ทำให้เราที่เป็นมัคคุเทศก์ใหม่ ได้รู้อะไรมากมายและได้รู้ว่าในท้องถิ่นของเรามีอะไรบ้าง

ทำให้เรารู้ว่าท้องถิ่นของเรานั้นมีสิ่งปลูกสร้างที่สำคัญอะไรบ้าง และมีความเป็นมาอย่างไร ใครเป็นผู้สร้าง สร้างเมื่อไร เมื่อเรามีความรู้ต่างๆ เหล่านี้ เราก็นำมาเผยแพร่ให้คนอื่น ได้รู้ตามทุกคนที่อยู่ในชุมชนและคนที่มาเที่ยวที่ชุมชนของเรา

นอกจากนี้ยังรู้สึกว่าการที่เราได้เกิดในชุมชนนี้ทำให้เราภาคภูมิใจ และอยากอยู่ที่นั่นตลอดไป เพราะว่าตำบลบางกะจะจะมีของดีมากมาย ไม่แพ้ที่อื่น อยากให้คนอื่นได้รู้ว่ามีสิ่งที่ดีๆ และมีความสำคัญกับจังหวัดจันทบุรี

3. ค.ณ. นันทนา คุณแก้ว ชั้น ม. 3

รู้สึกภูมิใจกับการเป็นมัคคุเทศก์ รู้สึกคุ้นเคย เคยชินกับหมู่บ้านบางกะจะมากขึ้น ภูมิใจที่ได้รับรู้ประวัติบุคคล และโบราณสถานทางประวัติศาสตร์มากขึ้น ได้เห็นในสิ่งที่ฉันไม่เคยเห็น รู้สึกภูมิใจที่ได้เป็นคนหนึ่งที่เดินตามรอยพระบาทพระจอมเกล้าฯ ที่ได้ทรงเสด็จผ่านตลาดบ้านบางกะจะ ได้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงในอดีตและปัจจุบัน ได้รู้ว่าชาวบ้านรู้จักกันดี มีความเป็นพี่เป็นน้อง มีความผูกพันกัน

ทำให้ฉันรู้สึกว่าคุณคนนี้มีความสำคัญมากต่อตัวฉันเองและผู้อื่น ทำให้ฉันรู้สึกรักและห่วง
 ขุนคนนี้มากเหลือเกิน การไปทัศนศึกษาครั้งที่ผ่านมานี้ มีอะไรให้ทำหลายอย่างที่ไม่เคยทำ และได้
 ทราบเรื่องราวต่างๆ ที่ไม่เคยรู้มาก่อนเกี่ยวกับขุนคนนี้ อีกอย่างหนึ่ง ก็คือกล้วยไม้ยาลั่งอร่อยมาก
 เพราะฉันได้รับประทานเป็นครั้งแรกในชีวิตก็เมื่อตอนที่ไปทัศนศึกษานั่นเอง

ดิฉันมีความสุขพบนุชนบางกะจะแห่งนี้มาก ดิฉันมีความสุขที่ได้อยู่ที่นี้ ดิฉันรักชุมชนแห่งนี้
มากเหลือเกิน และไม่ยากไปอยากจากชุมชนบางกะจะนี้ไป

ได้รู้ว่า ตำบลบางกะจะนี้มีประวัติศาสตร์หลายอย่างที่เราควรจะศึกษาหาความรู้ และที่เราได้เข้าร่วมกิจกรรมคือการไปเที่ยวต่างๆ เราได้รู้ความสำคัญของสถานที่นั้นๆ และได้รู้จักคนในชุมชนอีกด้วย ทำให้มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เช่น การได้พูดคุยกับคนขายกล้วยเตี๋ยขายลั้ง และได้ชิม ปรากฏว่าอร่อยมาก ไปเล่าให้ผู้อื่นฟังว่ากล้วยเตี๋ยขายลั้งอร่อยมาก เพื่อจะให้ผู้อื่นไปกินกันบ้าง และรู้ว่าในชุมชนของเรามีของๆ ดีมากมาย

ได้รู้ว่า ตำบลบางกะจะ มีความสำคัญหลายอย่าง มีประเพณีที่สืบทอดกันมา และมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับชุมชน ทำให้ดิฉันรู้ว่าบางกะจะมีความสำคัญมาก ได้ศึกษาและไปเรียนรู้สิ่งต่างๆ ที่ข้าพเจ้าไม่เคยได้ศึกษามาก่อนเลย ข้าพเจ้า รู้สึกดีใจที่เกิดมาอยู่บางกะจะ

7. น.ส. เสาวลักษณ์ ทองนพคุณ ชั้น ม. 3

การที่ดิฉันได้ไปศึกษาที่วัดเขาพลอยแหวน ไปร้านก๋วยเตี๋ยวยายลั้ง การเชิญผู้รู้เกี่ยวกับชุมชนมาบรรยายให้ฟัง ทำให้เรารู้สึกและตระหนักถึงความเป็นมา ของสถานที่นั้นๆ และทำให้พวกเราได้รู้จัก และมีความรู้สึกที่ดีกับชุมชนตำบลบางกะจะ ซึ่งเป็นสถานที่เก่าแก่มาก่อน ทำให้จากไม่เคยรู้เกี่ยวกับสถานที่นั้นๆ พอได้ไปทัศนศึกษาทำให้ได้รู้จักสถานที่และชุมชนมากขึ้น ถึงแม้ดิฉันไม่ใช่คนบางกะจะ แต่ก็รู้สึกดีใจกับคนในชุมชนนี้ ที่มีสถานที่เก่าแก่ไว้ให้ลูกหลานดูต่อไป

8. ณ.พลอย จันทน์นิม ชั้น ม. 3

ได้รู้จักกับสิ่งต่างๆ เช่น การปรุงก๋วยเตี๋ยว และทำให้ได้รู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมในชุมชนบางกะจะ และได้รู้จักกับสิ่งที่ไม่เคยได้รู้ ได้รู้เกี่ยวกับชุมชนมากขึ้น การไปศึกษาที่วัดเขาพลอยแหวน เราก็ได้มีความรู้เกี่ยวกับความเป็นมาของวัดเพิ่มมากขึ้น ทำให้มีความรักต่อชุมชนและท้องถิ่นนี้

9. น.ส.จันทน์ ภิรมย์สุข ชั้น ม. 3

ทำให้มีความสนิทสนมกับชุมชนมากขึ้น การไปทัศนศึกษานอกโรงเรียน ทำให้ได้รับความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์มากขึ้น และรู้จักต้นกำเนิดของก๋วยเตี๋ยวยายลั้ง ทำให้รุ่นพี่และรุ่นน้องได้ทำงานร่วมกัน มีความใกล้ชิดสนิทสนมและมีความสามัคคีในหมู่คณะของรุ่นพี่และรุ่นน้อง ผู้รู้ในชุมชนให้ความรู้อย่างเป็นกันเอง ไม่เคร่งเครียด มีความรู้มากมายเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ในท้องถิ่น การเป็นยุวมัคคุเทศก์จะช่วยสร้างชื่อเสียงให้กับชุมชน และทำให้ท้องถิ่นเจริญมากกว่านี้ และช่วยให้กล้าคิดกล้าแสดงออก มีความรู้สึกว่าได้ใกล้ชิดกับชุมชนมากขึ้น และได้ซักถามคนในชุมชน ทำให้มีความรู้สึกภูมิใจที่ได้เรียนรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์บางกะจะ

10. น.ส.กรอบมณี สกุนาค ชั้น ม. 4

ได้รู้จักโบราณสถานในชุมชน ได้เรียนรู้ถึงประวัติศาสตร์มากขึ้นโดยที่เราไม่ต้องไปเสาะหาที่ไหนไกลๆ เพราะอยู่ใกล้ๆ ตัวเราเอง การได้ไปในที่ต่างๆ ทำให้รู้ว่าในชุมชนของเรามีอะไรอีกมาก ถึงชุมชนของเราจะเป็นชุมชนเล็กๆ แต่ก็มีสามัคคีกัน เราไม่ต้องเป็นชุมชนใหญ่ เราก็อยู่อย่างเรา ในวิถีชีวิตที่ปู่ ย่า ตา ยาย ได้สร้างไว้ ถึงเราจะทำได้ไม่เหมือนที่ปู่ ย่า ตา ยาย ทำมา แต่ว่าเราก็จะรักษาวิถีนี้ให้คงอยู่ จนกว่าจะมีคนมาแทนที่เรา

มีความรู้สึกดี เพราะ ชุมชนของเรามีสิ่งที่ให้ความรู้มากมาย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องสมัยก่อน ความ เป็นอยู่ของประชาชน หรือประวัติศาสตร์ เป็นสิ่งที่น่าจดจำทั้งหมด ฉันอยากทำให้ชุมชนนี้เจริญมาก ยิ่งขึ้น และอยากให้คนอื่น ๆ ได้รู้ว่าชุมชนเล็กๆ ก็มีชื่อเสียงได้เหมือนกัน รักชุมชนมากขึ้น อยากพัฒนา ให้ชุมชนมีความเจริญมากขึ้น เพราะด้วยความผูกพันที่มีต่อชุมชนแห่งนี้

11. น.ส.แพรวพรรณ วิมลศิริ ชั้น ม. 4

ทำให้รู้ว่าบางกะจะเป็นชุมชนที่น่าอนุรักษ์ไว้เพื่อให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาค้นคว้า และตระหนักถึงความสำคัญ เป็นชุมชนที่น่าภาคภูมิใจ เป็นชุมชนที่มีเอกลักษณ์ของตัวเอง คนในชุมชนมีความเป็นกันเอง ให้ความร่วมมือกัน คิฉันไม่ได้เป็นคนที่อยู่ในชุมชนนี้มานาน แต่รู้สึกว่าการชุมชนนี้น่าอยู่ คนรู้จักทั่วถึงกัน และคนในชุมชนก็ให้ความสำคัญกับสิ่งต่างๆ ในชุมชนของตัวเอง ไม่ว่าจะเป็น โบราณสถาน และอาหารขึ้นชื่อ เป็นต้น

การเข้าร่วมโครงการทำให้ได้รู้เกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ที่อยู่ในชุมชนของเรามากขึ้น จากที่ไม่มีข้อมูลเลย ก็สามารถทำให้รู้มากขึ้น ทำให้สนใจและอยากจะศึกษาค้นคว้าต่อไปเรื่อยๆ ทำให้เราเป็นคนในชุมชนที่สามารถเผยแพร่ให้ข้อมูลกับบุคคลอื่นได้

มีความรู้สึกหวงแหน อยากให้ชุมชนนี้ยังคงอยู่อย่างนี้ไปนานๆ ไม่ว่าจะเป็นประเพณี วัฒนธรรม โบราณสถาน และอีกหลายๆ สิ่ง หลายๆ อย่าง ที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนบางกะจะ

12. ด.ช.สรรเสริญ เปรมภักดิ์ ชั้น ม. 3

1. อยากให้รุ่นลูก ๆ หลานๆ ได้สืบทอดมรดก และอนุรักษ์สิ่งของที่เก่าแก่
2. อยากให้ทุกคนช่วยกัน ป่าวประกาศว่าชุมชนของเรามีอะไรบ้าง และมีประวัติความเป็นมาอย่างไร
3. รวมกลุ่มเด็กๆ และผู้ใหญ่ ในชุมชน ศึกษาหาความรู้แล้วนำมาเล่าให้คนในท้องถิ่นได้รู้ด้วย
4. ทำป้ายหรือป้ายแนะนำสถานที่ต่างๆ คิดไว้ว่ามีอะไรน่าสนใจบ้าง
5. อยากให้น้องๆ และประชาชนทั่วไป ช่วยกันอนุรักษ์ วัฒนธรรมในท้องถิ่น
6. มีความผูกพันมากมายกับชุมชน ได้เห็นความรัก ความสามัคคีของคนในชุมชนบางกะจะช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

13. น.ส.ศิริธัญญา ศรีธรรม ชั้น ม. 4

รู้สึกว่าการนี้เป็นโครงการที่ดีมาก ทำให้ความรู้สึกรักชุมชนมากขึ้น ทำให้เรารู้ถึงประวัติความเป็นมาของสถานที่แต่ละแห่ง และอาหารที่มีชื่อเสียงของชุมชน โครงการนี้ยังทำให้เราได้เรียนรู้จากผู้รู้ในชุมชน ความรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรมในโครงการนี้ เราสามารถนำไปใช้ในการเป็นมัลลเทศก์ได้ด้วย

ทำให้มีความรู้มากขึ้น และได้ความคิดใหม่ที่แปลกจากเดิม เพราะปกติแล้วถ้าจะหาข้อมูล จะหาจากในหนังสือเท่านั้น แต่โครงการนี้สอนให้กล้าที่จะถามจากผู้รู้ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับความรู้ที่ได้จากการอ่านกับความรู้ที่ได้จากการสอบถาม เนื้อหาไม่ค่อยเหมือนกัน ความรู้ความเข้าใจที่ได้จากการถามจะเข้าใจมากกว่า

14. น.ส.เบญจวรรณ สุทธิสาคร ชั้น ม. 4

ทำให้รู้สึกว่าการชุมนุมของเรามีอะไรดีๆ มากมายที่บางครั้งเรายังไม่รู้ และได้รับรู้ถึงความเป็นมาต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นสถานที่ บุคคล หรือแม้กระทั่งอาหารที่ขึ้นชื่อ ซึ่งการทัศนศึกษานี้ดีมาก เพราะก่อนหน้านี้เราคิดว่าเรารู้แล้ว แต่ที่จริงเรายังไม่รู้อีกหลายเรื่อง ฉะนั้น ดิฉันคิดว่า การได้รับฟังการบรรยายจากผู้รู้ในเรื่องต่างๆ ทำให้เรามีความรู้มากขึ้น นอกจากนั้นการได้ฟัง ได้เขียน ได้อ่าน ทำให้เราเข้าใจ และรู้จักกับสิ่งนั้นๆ มากขึ้น

ทำให้ตัวเองเปลี่ยนไปมาก ปกติเป็นคนที่ไม่ค่อยสนใจเรื่องประวัติศาสตร์มากนัก แต่เมื่อได้เข้าร่วมโครงการนี้ ทำให้รู้สึกดีมาก ๆ กับการเรียนประวัติศาสตร์ นอกเหนือจากหนังสือในหลักสูตร การเรียนรู้จากที่จริง ทำให้ชอบในเรื่องนี้มากขึ้น ทำให้รู้จักสถานที่ต่างๆ มากมาย และทำให้มีความรู้เกี่ยวกับหลักการเป็นมัคคุเทศก์ด้วย

จากการเข้าร่วมโครงการนี้ทำให้รู้สึกรักชุมชน ผูกพันกับชุมชนนี้มาก และก็ไม่อยากจากชุมชนนี้ไป เพราะที่นี่เปรียบเหมือนบ้าน และโรงเรียนที่คอยช่วยเหลือมาตลอด

15. ค.ญ. รัตติรส ภักดีโชติ ชั้น ม. 3

ดิฉันในฐานะลูกหลานของชุมชนบางกะจะ การได้ไปทัศนศึกษาที่วัดเขาพลอยแหวน ได้เรียนรู้มากกว่าการอ่านในหนังสือ การเรียนรู้ไม่ได้อยู่ในหนังสือหรือในห้องเรียนเท่านั้น ในสถานที่ต่างๆ ทุกที่ก็เรียนรู้ได้ โดยเฉพาะ ประเพณีวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ของชุมชนบางกะจะ ได้ไปรับประทานกล้วยเตี้ยชาชาลิ้ง และได้รับฟังการบรรยายเรื่องต่างๆ จากผู้หลักผู้ใหญ่ ทำให้ได้รับความรู้เพิ่มเติม ได้รู้ในสิ่งที่ไม่เคยรู้มาก่อน ทำให้ดิฉันมีความผูกพันกับชุมชนบางกะจะมากขึ้น แม้จะไม่ได้เกิดที่นี่ก็ตาม รู้สึกว่าควรต้องอนุรักษ์วัฒนธรรม โบราณสถานต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชน ไว้ให้ลูกหลานได้เรียนรู้ต่อไป

16. น.ส. นุจริย์ ศรีวิสัย ชั้น ม. 3

ทำให้รู้สึกว่าการชุมนุมของเรามีอะไรอีกมากมายที่เราไม่รู้และไม่ทราบมาก่อน ทำให้ดิฉันอยากอนุรักษ์และหวงแหนชุมชน และบอกเล่าความสำคัญของท้องถิ่นให้กับคนรุ่นหลังๆ เพื่อที่ชุมชนของเราจะได้มีประวัติความเป็นมาสืบต่อไปตราบนานเท่านาน

ส่วนที่ 2 ภาพรวมของผลการดำเนินงาน

ในภาพรวมผลของการดำเนินงาน ผู้วิจัยประเมินได้ว่า การดำเนินงานของโครงการนี้ช่วยพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างเยาวชนกลุ่มเป้าหมายและชุมชนได้ โดยความรู้สึกภาคภูมิใจในชุมชนของเยาวชนเกิดจากการที่เยาวชนได้ศึกษาชุมชนอย่างลึกซึ้งมากขึ้น และเมื่อมีผู้คนภายนอกมาเยี่ยมชม ให้

ความสนใจในสิ่งต่างๆที่มีอยู่ในชุมชน เขาชนได้เป็นผู้เผยแพร่ หรือนำชมสิ่งต่างๆ เหล่านั้น ก็ยังส่งผลให้เขาชนต้องการศึกษารายละเอียดต่างๆของชุมชนมากยิ่งขึ้น

ดังนั้น จึงอาจสรุปได้ว่าชุมชนบางกะจะเป็นชุมชนที่มีความสมบูรณ์มาก สำหรับการเรียนรู้ของ เขาชน และการปลูกฝังให้เขาชนเห็นคุณค่าของท้องถิ่นของตน ทั้งทางด้านประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ทรัพยากรธรรมชาติ ประเพณีวัฒนธรรม และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน

แต่อย่างไรก็ดี ผู้วิจัยตระหนักด้วยว่ากิจกรรมต่างๆ ที่ดำเนินการไปแล้วนั้น อาจเหมาะสม เฉพาะกับเขาชนที่มีความพร้อมที่จะศึกษาชุมชนเพราะเป็นกลุ่มยุวมัคคุเทศก์ ส่วนเขาชนกลุ่มอื่นๆ อาจต้องมีวิธีการหรือกิจกรรมที่แตกต่างกันไป รวมทั้งอาจจำเป็นต้องใช้เวลาที่มากกว่านี้ก็ได้

ส่วนที่ 3 องค์ความรู้ที่ได้จากการดำเนินงาน

ในการดำเนินการศึกษาชุมชนเพื่อพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างเขาชนกับชุมชน ตำบลบางกะจะ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ผู้วิจัยสังเคราะห์องค์ความรู้ในการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างเขาชนกับชุมชน ได้ดังนี้

กระบวนการในการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างเขาชนกับชุมชน มีการดำเนินการดังนี้

- 1) ทีมผู้วิจัย ศึกษา ค้นคว้า ข้อมูล เกี่ยวกับทุนทางสังคมของชุมชนก่อน เพื่อนำไปวางแผนจัดกิจกรรมในรูปแบบต่างๆ ที่จะส่งเสริมความรู้สึกร่วมกันกับชุมชนของเขาชน
- 2) ประสานงานและวางแผนดำเนินการร่วมกลุ่มแกนนำในชุมชน เช่น ประสานงานกับผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้รับผิดชอบชมรมยุวมัคคุเทศก์ของโรงเรียน
- 3) จัดกิจกรรมที่ให้เขาชน ได้เรียนรู้จากสถานการณ์จริง เช่น การพาเขาชนไปศึกษาสถานที่จริง การจัดให้เขาชนได้รับฟังข้อมูล เรื่องราวของชุมชนจากผู้รู้ของชุมชน ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ
- 4) จัดกิจกรรมให้เขาชนได้สะท้อนคิดสิ่งที่ได้เรียนรู้ และความรู้สึก ที่เกิดขึ้น
- 5) จัดกิจกรรมให้เขาชนได้แสดงออกถึงความรู้ ความเข้าใจ รวมทั้งความรู้สึกที่มีต่อชุมชน ให้กับบุคคลอื่น ทั้งภายในและภายนอกชุมชน เพื่อให้เป็นการเสริมสร้างความรู้สึกร่วมกันในการเป็นเขาชนในชุมชน เช่น การเป็นยุวมัคคุเทศก์

องค์ประกอบที่สำคัญในการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างเขาชนกับชุมชน ประกอบด้วย

- 1) การมีทุนทางสังคม ได้แก่ การมีโบราณสถาน โบราณวัตถุ ประวัติศาสตร์ ทรัพยากรทางธรรมชาติ รวมทั้งการมีทรัพยากรบุคคลที่เป็นแหล่งข้อมูลด้านต่างๆ

- 2) การมีแกนนำ ที่จะดำเนินการในชุมชนที่มีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งและความซาบซึ้งในทุนทางสังคม ของผู้ที่จะดำเนินการพัฒนาเยาวชน
- 3) การกระตุ้น สนับสนุน และผลักดันให้เกิดกระบวนการพัฒนา โดยบุคคลภายนอกชุมชนที่เห็นความสำคัญ ของการพัฒนาเยาวชนและชุมชนอย่างยั่งยืน
- 4) การมีส่วนร่วมของผู้นำในชุมชน
- 5) การดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง โดยผสมกลมกลืนเข้าวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม ของชุมชน

ส่วนที่ 4 แนวทางการจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ของเยาวชนที่มีต่อชุมชน

จากผลการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างเยาวชนกับชุมชน ดังที่นำเสนอไปแล้วนั้น สามารถสรุปได้ว่า การเข้าร่วมกิจกรรมของโครงการนี้ ทำให้เยาวชนได้เรียนรู้เกี่ยวกับชุมชนของตนเองอย่างกว้างขวางและลึกซึ้งมากขึ้น นอกจากนั้น ประเด็นที่สำคัญมากอีกประเด็นหนึ่งที่เยาวชนได้เรียนรู้ คือ การ ได้มองเห็น หรือรับรู้ถึงคุณค่าของสิ่งที่ตนเองไม่เคยให้ความสนใจมาก่อน เช่น เยาวชนหลายคนไม่เคยรับประทานกล้วยเตี้ยขยาลังมาก่อนเลย ซึ่งเมื่อรับประทานแล้วจึงได้รู้ว่าเป็นอาหารที่อร่อยมาก และอยากบอกเพื่อนให้ไปรับประทาน หรือในด้านความรู้จากผู้รู้ในชุมชน ซึ่งมักเป็นผู้สูงอายุ นอกจากข้อมูลความรู้ที่ได้รับแล้ว เยาวชนยังได้เรียนรู้ถึงความสำคัญของบุคคลที่ตนเองไม่เคยให้ความสนใจมาก่อน ดังนั้น จากข้อมูลต่างๆ ที่เป็นผลจากการดำเนินโครงการนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอเกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ของเยาวชนที่มีต่อชุมชน ดังนี้

1. จัดกิจกรรมให้เยาวชนได้ศึกษาชุมชนในแง่มุมต่างๆอย่างกว้างขวางและลึกซึ้ง โดยจัดกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ สำหรับเยาวชนรุ่นต่อๆมา
2. ส่งเสริมและอำนวยความสะดวกให้กับเยาวชนได้มีโอกาสแสดงออกถึงความรู้ความสามารถในการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวข้องกับชุมชน เช่น การมีกลุ่มยุวมัคคุเทศก์ซึ่งประกอบเยาวชนทั้งในและนอกโรงเรียน การจัดรายการวิทยุของสถานีวิทยุชุมชน
3. จัดกิจกรรมที่ทำให้เยาวชนได้เรียนรู้มากขึ้นจากผู้สูงอายุ เช่น การมอบหมายให้เยาวชนทำแผนที่ศักยภาพมนุษย์ของผู้สูงอายุในชุมชน หรือบุคคลที่เป็นที่เคารพนับถือในชุมชน เพื่อการทอดถ้ำมรดกทางวัฒนธรรม และปลูกฝังทัศนคติที่ดีต่อผู้มีพระคุณและบรรพชน ซึ่งจะส่งเสริมให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการสร้างชุมชนเข้มแข็งต่อไป

ทั้งนี้ ในการดำเนินกิจกรรมเหล่านี้ โรงเรียนและชุมชน ต้องให้การส่งเสริม สนับสนุน ด้านงบประมาณ และการบริหารจัดการให้เกิดกิจกรรมตามแนวทางนี้

บทที่ 5

บทเรียนที่ได้จากการทำงาน

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับผู้ร่วมโครงการ

นักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ ทุกคนมีความเห็นเหมือนกันว่า โครงการนี้ช่วยให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในชุมชนมากขึ้น รู้สึกรัก ภูมิใจ และผูกพันกับชุมชนมากขึ้น นอกจากนั้น นักเรียนยังบอกว่าการกิจกรรมต่างๆ ของโครงการทำให้นักเรียนเข้ากับชุมชนได้มากขึ้นและทำให้นักเรียนรู้ซึ่งถึงคำว่าชุมชนที่อบอุ่น นักเรียนบางคนบอกว่าโครงการนี้ทำให้รุ่นพี่และรุ่นน้องทำงานร่วมกันได้และมีความสามัคคีกันมากขึ้น ทำให้มีมุมมองที่หลากหลายขึ้น และนักเรียนคิดว่าในชุมชนยังมีสิ่งที่สามารถเรียนรู้อีกมากมาย

ผู้บริหารและอาจารย์ของโรงเรียนบางกะจะ มีความเห็นว่าการที่นักเรียนได้ทำกิจกรรมต่างๆ เช่นที่กลุ่มยุวมัคคุเทศก์ทำ ช่วยให้นักเรียนมีความมั่นใจ กล้าแสดงออกในทางที่ถูกต้อง มีมนุษยสัมพันธ์ มีความสามารถในการจัดการ มีความเป็นผู้นำ และมีความรับผิดชอบ ซึ่งพัฒนาการที่ดีเหล่านี้ของนักเรียนน่าจะทำให้ผู้ปกครอง มีความไว้วางใจโรงเรียน และได้รับการสนับสนุนจากชุมชน โดยที่โรงเรียนก็ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน ดังนั้น จึงนับได้ว่ากิจกรรมในโครงการนี้มีส่วนช่วยในการพัฒนานักเรียนและส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน

ประธานกลุ่มสตรีหมู่บ้านบางกะจะ ในฐานะผู้ปกครองนักเรียนและแกนนำในชุมชน เห็นว่ากิจกรรมของนักเรียนกลุ่มมัคคุเทศก์ ช่วยให้เด็กใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ได้เรียนรู้เกี่ยวกับชุมชนมากกว่านักเรียนทั่วไป ได้ฝึกการพูด และมีการแสดงออกที่เหมาะสม ส่วนในฐานะผู้นำในชุมชนเห็นว่ากิจกรรมนอกห้องเรียนของนักเรียนควรมีมากกว่านี้และหลากหลาย โดยเฉพาะกิจกรรมเพื่อการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม โดยวัดควรมีส่วนร่วมในการอบรมสั่งสอนเด็กด้วย เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหานี้ในเด็กวัยรุ่น

ชุมชน ความรู้สึกของคนในชุมชนโดยเฉพาะแกนนำในชุมชน เห็นคุณค่าของทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนมากขึ้น มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน เกิดผลในวงกว้างให้

การเรียนรู้จากการดำเนินงาน

ทีมผู้วิจัยได้เรียนรู้ในประเด็นต่อไปนี้

- 1) การเลือกชุมชนที่ทำการศึกษา ควรเป็นชุมชนที่มีทุนทางสังคมอยู่ในชุมชน
- 2) การศึกษากับกลุ่มเยาวชนจะต้องเข้าใจธรรมชาติของเยาวชนในการสร้างสัมพันธภาพ
- 3) การจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของเยาวชน โดยให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรมที่จะดำเนินการร่วมกัน
- 4) การดำเนินการ โครงการพัฒนาในชุมชนควรต่อยอดจากสิ่งที่มีอยู่ หรือมีการดำเนินการในชุมชนอยู่แล้ว และประสานความร่วมมือเพื่อการพัฒนา
- 5) ในการเก็บข้อมูลจากเยาวชน การพูดคุยเพียงอย่างเดียวทำให้ได้ข้อมูลไม่ครอบคลุม จึงจำเป็นต้องใช้วิธีการเขียนร่วมด้วย รวมทั้งควรมีการสร้างแรงจูงใจที่เหมาะสม เช่น การให้ของรางวัล
- 6) การเสริมสร้างความรู้สึกรักคุณค่าในตนเอง และความมั่นใจให้กับเยาวชน ควรใช้วิธีการทางบวก เช่น การกล่าวชม การให้โอกาสในการมีส่วนร่วมแสดงความสามารถ
- 7) การดำเนินการเก็บข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ที่อาจมีความคลาดเคลื่อนได้ จะต้องมีการตรวจสอบกับแหล่งที่เชื่อถือได้ และหากไม่สามารถยืนยันความถูกต้องทั้งหมดได้ ควรชี้แจงว่าเป็นข้อสันนิษฐาน

ข้อเสนอแนะ

- 1) เพื่อให้การดำเนินการมีความยั่งยืน กลุ่มผู้รับผิดชอบของโรงเรียน ควรมีการประสานกับแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง เพื่อให้เยาวชนที่ได้รับการพัฒนาและมีโอกาสได้แสดงออก รวมทั้งให้มีความต่อเนื่องในการพัฒนาผู้รับผิดชอบ ในรุ่นต่อไป
- 2) สถานศึกษาในชุมชน ควรจัดหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับ แหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ในชุมชน เพื่อการพัฒนาความสัมพันธ์ของเยาวชนกับชุมชน อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง
- 3) องค์กรปกครองท้องถิ่น ควรสนับสนุนด้านงบประมาณในการดำเนินการเพื่อพัฒนาความสัมพันธ์ของเยาวชนกับชุมชน และสนับสนุนการเผยแพร่ผลการดำเนินงานดังกล่าว

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการจัดทำหนังสือเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เนื่องในวโรกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ. (2544). **วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัดจันทบุรี**. โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว: กรุงเทพมหานคร.
- โครงการจัดองค์ความรู้และเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยมีมติทางวัฒนธรรม (มปป.). **สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดจันทบุรี. (เอกสารอัดสำเนา)**
- โครงการชุมัคคุเทศน์ (มปป.) โรงเรียนบางกะจะ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี เขตพื้นที่การศึกษา จันทบุรี เขต 1 (เอกสารอัดสำเนา)
- บรรยงค์ ผลอำพันธุ์. (2548, 7 ธันวาคม). ครูโรงเรียนบางกะจะ. สัมภาษณ์ .
- บรรยงค์ ผลอำพันธุ์. (2549, 10 มกราคม).ครูโรงเรียนบางกะจะ. สัมภาษณ์.
- ปธาน เมะนาวิน. (2549, 21 มกราคม). ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนบางกะจะ. บรรยาย.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 1-2) พ.ศ. 2542-2545. (2547).กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุตรไพศาล.
- พระอาจารย์ลอย. (2549, 21 มกราคม). รองเจ้าอาวาสวัดพลับบางกะจะ. บรรยาย.
- มนตรี พงษ์เจริญ. (2549, 21 มกราคม). ผู้เชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของจังหวัดจันทบุรี อาจารย์โรงเรียนเบญจมราชูทิศ จันทบุรี. บรรยาย.
- รุ่งอรุณ ศักดิ์สมบูรณ์. (2548). **ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอาชีพ เรื่อง ก๋วยเตี๋ยวยายลั้ง**. โรงเรียนบางกะจะ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี เขตพื้นที่การศึกษา จันทบุรี เขต 1
- สภาวัฒนธรรมจังหวัดจันทบุรี.(2544). **แกนนำวัฒนธรรมจันทบูร เพื่อชำระประวัติศาสตร์จันทบุรี**. เอกสารประกอบการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ วันที่ 27-28 กรกฎาคม 2544.
- หอสมุดแห่งชาติ รัชมังกลาภิเษก จันทบุรี. (2533). **หนังสือที่ระลึกในพิธีเปิดหอสมุดแห่งชาติรัชมังกลาภิเษก จันทบุรี**. กรุงเทพฯ: อัมรินทร์ พรินต์ติ้ง กรุ๊ป จำกัด.
- ลำอาง แผ่นผา. (2549, 21 มกราคม). อดีตกำนันตำบลบางกะจะ. บรรยาย .
- เอนก ท่าม่วง. (2548, 7 ธันวาคม). ผู้อำนวยการโรงเรียนบางกะจะ. สัมภาษณ์ .
- เอนก ท่าม่วง. (2549, 10 มกราคม). ผู้อำนวยการโรงเรียนบางกะจะ. สัมภาษณ์.

ประมวลภาพกิจกรรมการดำเนินงาน ในแต่ละกิจกรรมในโครงการ

ครั้งที่ 1 การประชุมชี้แจงโครงการและสร้างสัมพันธภาพกับเยาวชน และอาจารย์ผู้รับผิดชอบชมรม
ยุวมัคคุเทศก์

ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์และแผนการดำเนินงาน
ของโครงการแก่ผู้อำนวยการโรงเรียน

ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์และแผนการดำเนินงานของ
โครงการแก่อาจารย์ผู้รับผิดชอบชมรมยุวมัคคุเทศก์

ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์และแผนการดำเนินงานของ
โครงการแก่สมาชิกชมรมยุวมัคคุเทศก์

ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์และแผนการดำเนินงานของ
โครงการแก่คณาจารย์ที่เกี่ยวข้องกับชมรมยุวมัคคุเทศก์

ครั้งที่ 2 การจัดกลุ่มสนทนาเพื่อสร้างสัมพันธภาพและสัมพันธเชิงลึก

ผู้วิจัยและสมาชิกชมรมยุวมัคคุเทศก์ สนทนา ซักถาม
วัตถุประสงค์ และทำความรู้จักกัน

ผู้วิจัยและสมาชิกชมรมยุวมัคคุเทศก์ สนทนากลุ่ม

ครั้งที่ 3 พุดคุยเพื่อประเมินความรู้ ความเข้าใจ และความต้องการของนักเรียนในการศึกษาชุมชนบางกะจะ

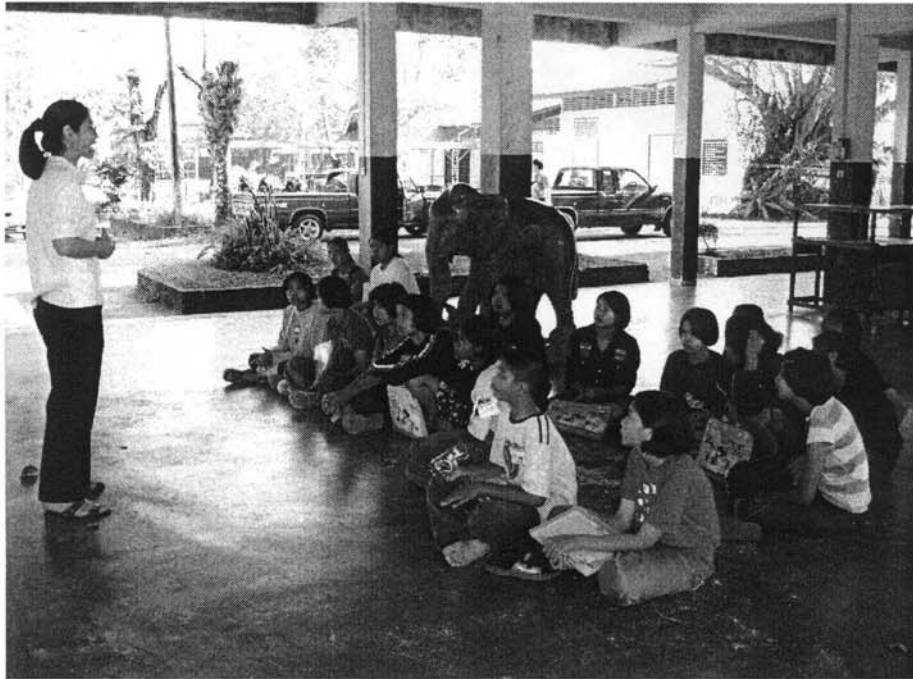

สมาชิกชมรมยุวมัคคุเทศก์ ได้ถึงข้อมูลของ
ชุมชนบางกะจะ

สมาชิกชมรมยุวมัคคุเทศก์ ซักถามข้อมูลและกำหนด
สถานที่ที่จะไปศึกษา

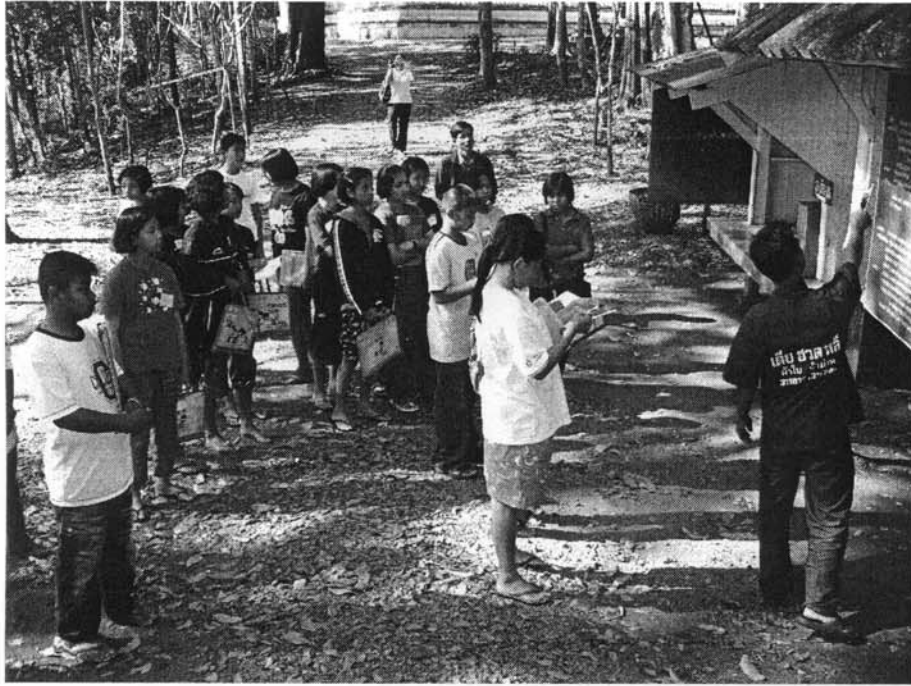
ครั้งที่ 4 ดำรงชุมชน และเรียนรู้ จากบุคคลสำคัญในชุมชน

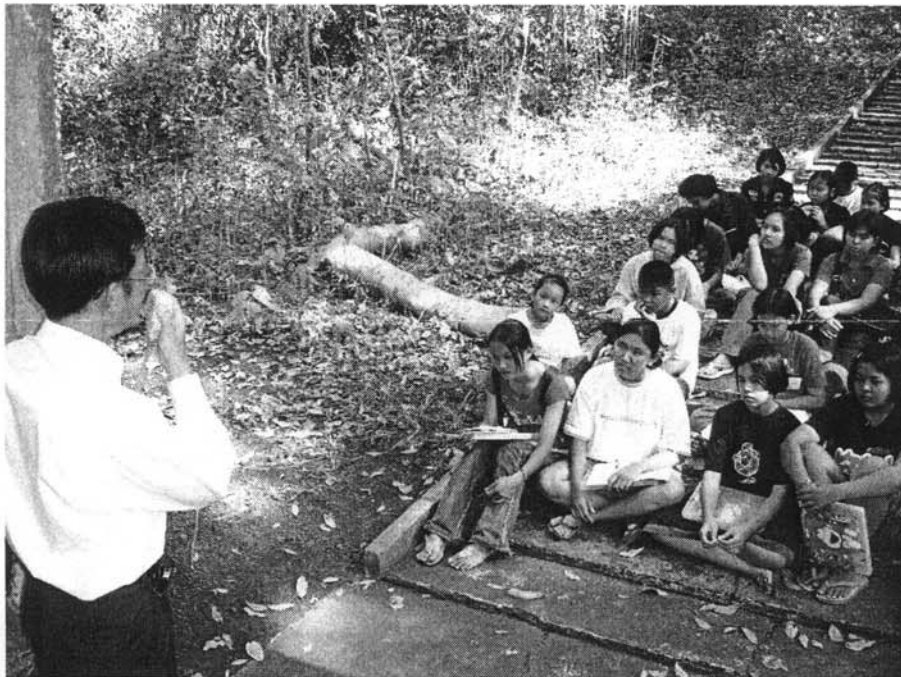
ผู้วิจัย พูดคุยเตรียมความพร้อมก่อนลงศึกษาในพื้นที่
ชุมชนกุเตศก์ ก่อนลงศึกษาในพื้นที่

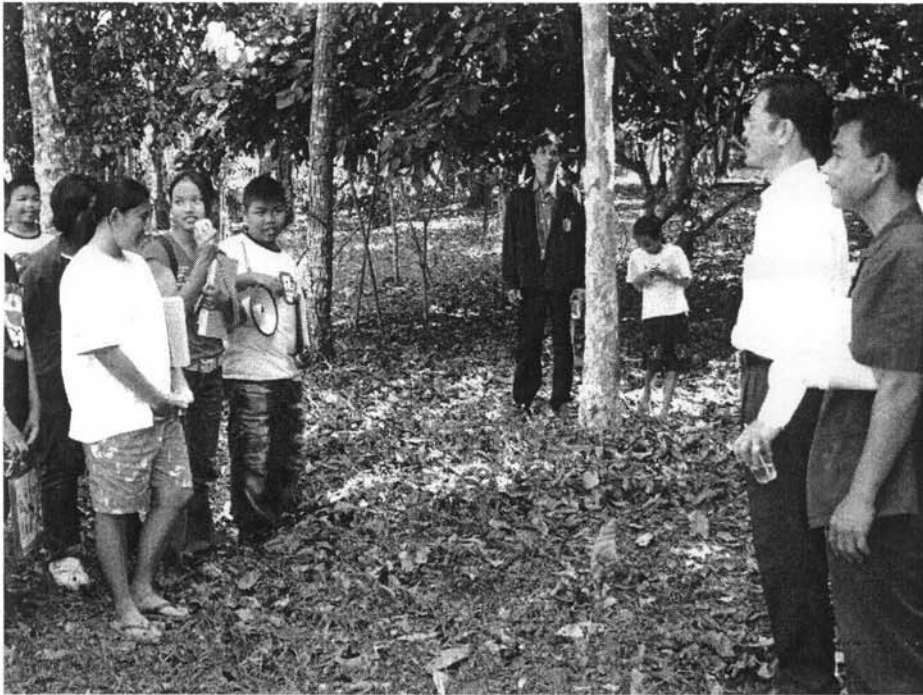
ทีมผู้วิจัย และเยาวชนชมรมชุมชนกุเตศก์ ศึกษาเขาพลอยแหวน

ผู้นำชุมชนที่ทำหน้าที่ดูแลโบราณสถานของท้องถิ่น
เล่าถึงประวัติเขาพลอยแหวนให้กับกลุ่มเยาวชน

อาจารย์มนตรี พงศ์เจริญ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านประวัติศาสตร์ชุมชน เป็น
วิทยากรบรรยายเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของชุมชนให้กับกลุ่มเยาวชน

ตัวแทนกลุ่มเยาวชนกล่าวขอบคุณวิทยากร ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้นำชุมชน
ในการ เป็นวิทยากรบรรยายเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของชุมชนให้กับกลุ่มฟัง

กลุ่มเยาวชนรับฟังการบรรยาย เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของชุมชน
จาก พระอาจารย์ลอย กำนันสำออง แผ่นผา และนายปธาน เอมะนาวิน

ครั้งที่ 5 การสะท้อนความรู้สึกรักของนักเรียนต่อชุมชนบางกะจะ

กลุ่มเยาวชนเขียนเรียงความถึง ความรู้สึกของข้าพเจ้าต่อชุมชนบางกะจะ

ครั้งที่ 6 เยาวชนแสดงความสามารถในการเผยแพร่คุณค่าของชุมชนบางกะจะแก่ผู้คนภายนอก

ชมรมักกุเทศก์แสดงความสามารถในการบรรยายถึงประวัติศาสตร์
ของโบราณสถานให้กับกลุ่มผู้มาเยี่ยมชม

ชุมัคคุเทศก์ บันทึกการเผยแพร่ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมชุมชน
เพื่อเผยแพร่ทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 11

ครั้งที่ 7 แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเตรียมนักเรียนสำหรับกิจกรรมเผยแพร่ผลการศึกษาชุมชน

ผู้วิจัยและกลุ่มเยาวชน พุดคุย ถึงประเด็นใน
การเผยแพร่ผลการศึกษาชุมชน

ครั้งที่ 8 ประชุมวางแผนร่วมกับนักเรียนและอาจารย์ในการจัดนิทรรศการเผยแพร่ผลการศึกษาชุมชน

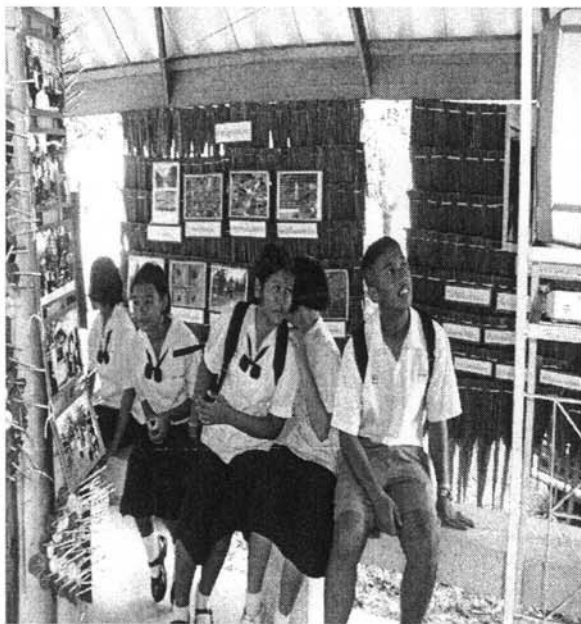
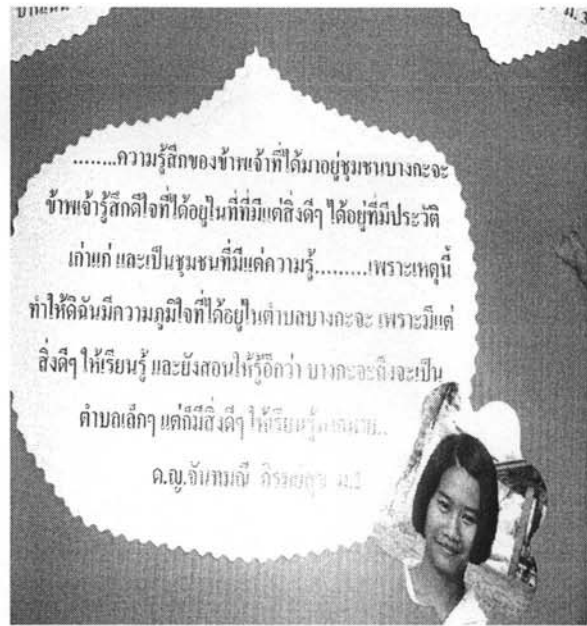

ผู้วิจัยและกลุ่มเยาวชน พุดคุยเตรียมการจัดกิจกรรม
การเผยแพร่ผลการศึกษาชุมชน

ครั้งที่ 9 การจัดนิทรรศการเผยแพร่ผลการศึกษาชุมชนตำบลบางกะจะ

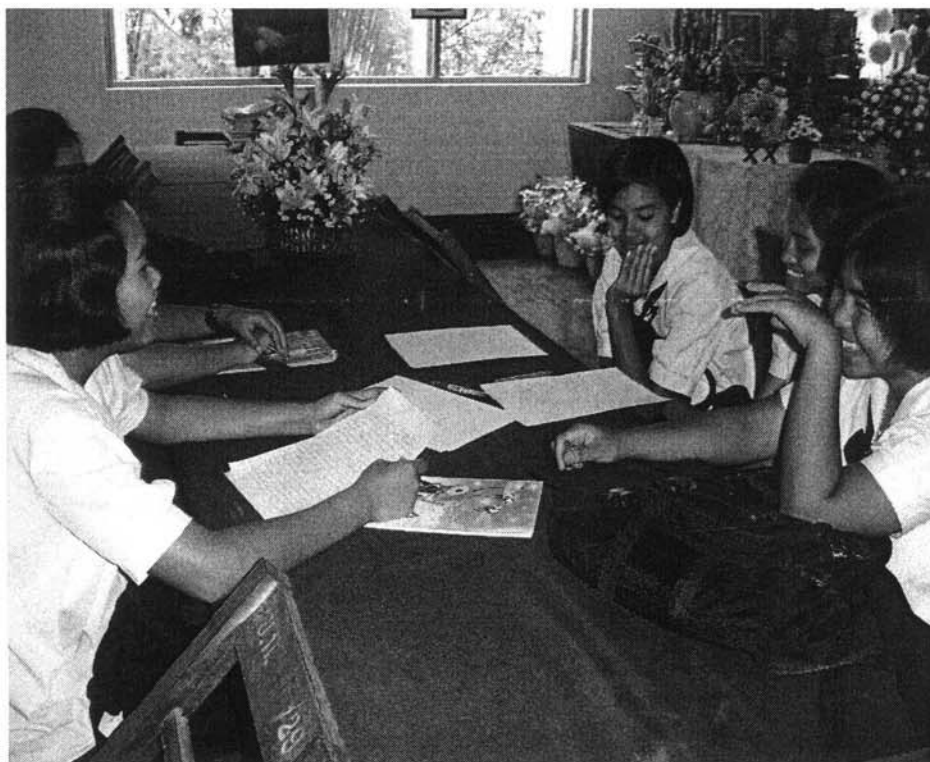
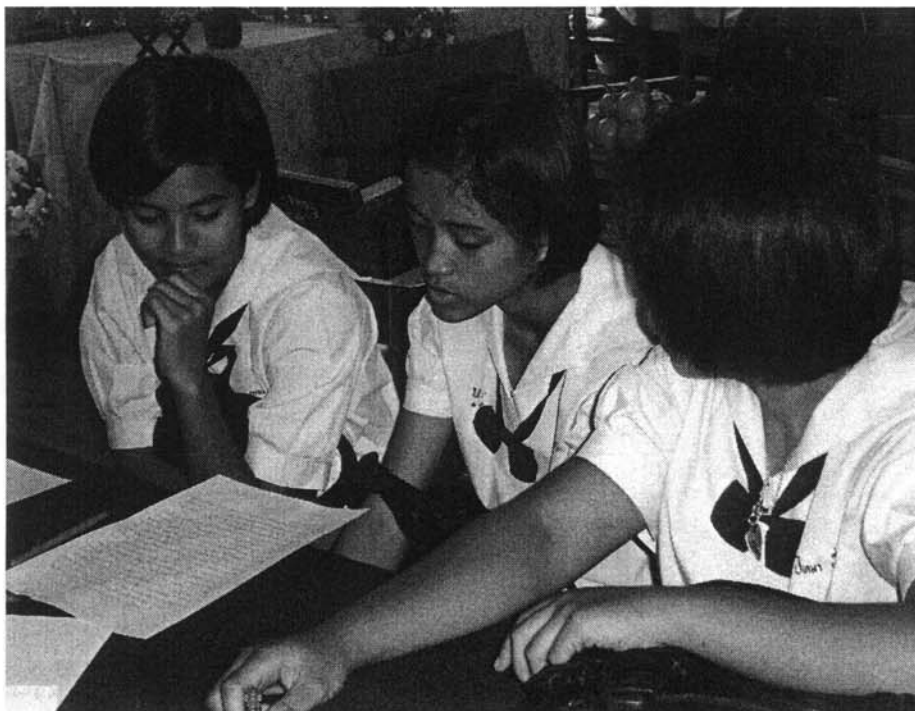

กลุ่มเยาวชนจัดแสดงนิทรรศการ ในโครงการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และ
มรดกทางประวัติศาสตร์ ของตำบลบางกะจะ

ผู้สนใจ และกลุ่มเยาวชน เข็มชมแสดงนิทรรศการ ที่กลุ่มเยาวชน
จัดแสดง เพื่อเผยแพร่ผลการศึกษาร่วมกัน

ครั้งที่ 10 ประเมินผลของการดำเนินโครงการที่มีต่อนักเรียน โรงเรียน และชุมชน

เยาวชนในโครงการ เขียนบรรยาย ถึงผลที่เกิดขึ้นจากการเข้าร่วมโครงการ

รายชื่อเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการ

1. ค.ญ.ชนิษา บำรุงมิตร
2. ค.ญ.ชญาพร จันทา
3. ค.ญ.นันทนา คุณแก้ว
4. ค.ญ.นภาพร คุณแก้ว
5. ค.ญ.กนกวรรณ หงส์ทอง
6. น.ส.วิภา ศิริมกัญญา
7. น.ส.เสาวลักษณ์ ทองนพคุณ
8. ค.ญ.พลอย จันทน์นัม
9. น.ส.จันทน์ ภิรมย์สุข
10. น.ส.กรอบมณี สกุลนาถ
11. น.ส.แพรวพรรณ วัฒนศิริ
12. ค.ช.สรรเสริญ เปรมภักดิ์
13. น.ส.ศิริกัญญา ศรีธรรม
14. น.ส.เบญจวรรณ สุทธิสาคร
15. ค.ญ.รัตติรส ภักดิ์โชติ
16. น.ส.นุจริย์ ศรีวิสัย
17. น.ส.ปัทมา เพื่องภูมิ
18. น.ส.พิมพ์จันทร์ ลิไข
19. น.ส.ทองใบ ภักดิ์โชติ
20. น.ส.สร้อยทิพย์ บ้านเนิน

ประวัติผู้วิจัย

1. นางสาวมัณฑนา เหมชะญาติ

ตำแหน่ง พยาบาลวิชาชีพ 8 วช. (ด้านการสอน)

วุฒิการศึกษา ประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ และผดุงครรภ์ชั้นสูง

จาก วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี

ครูศาสตรมหาบัณฑิต (นิเทศการศึกษและการพัฒนาหลักสูตร)

จาก คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Master's Degree (Community Health Nursing)

ຈາກ Old Dominion University, USA

PhD (Nursing)

๑๑๓ University of Virginia, USA

สถานที่ทำงาน วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี

2. นายปิ่นนเรศ กาศอุดม

ตำแหน่ง พยาบาลวิชาชีพ 8 วช. (ด้านการสอน)

วุฒิการศึกษา ประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์

จาก วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สวรรค์ประชารักษ์ นครสวรรค์

รัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเอกบริหารรัฐกิจ

จาก มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

วิทยาศาสตร์มหบัณฑิต (สาธารณสุขศาสตร์) สาขาวิชาเอกพยาบาลสาธารณสุข

จาก คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

สถานที่ทำงาน วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี